«Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!»

Энсиэли

12+

2017 сыл Кулун тутар 10 күнэ Бээтинсэ №25-26 (10578)

1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ ○ Нам улууһун хаһыата ○ 1996, 2005, 2009 сылларга «Сыл бастың хаһыата»

Саха сиригэр-Ыччат сыла

БАҐАРЫАХХА ЭРЭ НААДА

Кулун тутар 3 күнүгэр Хамаҕатта нэһилиэгэр ыччат сылын чэрчитинэн форум буолан ааста. Киирии тылы ыччат специалиһа Яков Протопопов эттэ. Онтон «Хамаҕатта нэһилиэгэ» МТ баһылыга Максимов И.Н. бэйэтин олоҕуттан холобурдаан бэртээхэй кэпсэтиһии ыытта. Бэйэтин эҕэрдэтин, биир олохтоохторугар баҕа санаатын «Олимпик» спортивнай оскуола директора Афанасий Назаров тириэртэ.

Билиҥҥи кэмнэ олус элбэх ыччат үлэтэ суох сылдьарын, бары улахан хамнаска талаһалларын, тугу баҕарар кыраттан да саҕалыахха сөбүн о.д.а. «Эверест» ХЭТ үлэһитэ Василий Кривогорницын кэпсээтэ, сүбэ-ама биэрдэ. Оттон көхтөөх долгуҥҥа кэпсэтиһиини Виктор Кривогорницын таһаарда, ол эбэтэр араас дойдулары хайдах кыра суумаҕа кэрийбитин, икки ый иһигэр биэс дойдуга хайдах сылдьыбытын туһунан сэһэргээтэ. Кини этэринэн, «Баҕарбыт баҕанаҕа ыттар» диэн мээнэҕэ буолбатаҕын, күүстээх санаа, бэйэҥ былаанаабыккын тиһэҕэр тиэрдии бэйэҕиттэн эрэ тутулуктааҕын кэпсээтэ. Араас хабаннаах кэпсэтиһии, санаа атастаһыы кэнниттэн ыччаты түөрт хамаандаҕа арааран «Брейнринг» оонньоттулар. Форум Евгений Колесов суруйбут ыччат өрөгөйүн ырыатын Иннокентий Третьяков толоруутунан түмүктэннэ.

Хамаҕатта ыччата бу форумҥа олус сомоҕолоһуулааҕын, актыыбынайын көрдөрдө. Биири бэлиэтээн эттэххэ, билиҥҥи специалист Яков Протопопов иннинэ ыччаты салайбыт 4 уол бары үрдээн, олохторугар бэйэлэрин миэстэлэрин булан, ким бэйэ дьыалатын тэринэн урбаанньыт, ким тэрилтэ салайааччыта буолан барбыттар. Ол аата нэһилиэк дьаһалтата улахан дьыалаҕа ылсарга сүрүн күүс, салайааччылара сүбэ-ама биэрэн, холобур буолаллара саарбаҕа суох. Иннникитин даҕаны, Хамаҕатта ыччата, маннык бииргэ үлэлэһэн үүнүҥ-сайдыҥ, төрөөбүт түөлбэҕитин ааттата турун.

А. СОЗОНОВА

Кэрэ эйгэтигэр

Сааскы маҥнайгы быраанньыгынан — кэрэ аҥардар күннэрин чэрчитинэн кулун тутар 7 күнүгэр Хамаҕатта «Түһүлгэ» сынньалаҥ киинигэр суоппар кыргыттарга аналлаах «Автоледи — 2017» куонкурус бэрт сэргэхтик ыытылынна. Күрэҕи Намнааҕы ОГИБДД, ыччат, дьиэ кэргэн политикатын управлениета уонна улуустааҕы дьахтар сэбиэтэ общественноһы айаҥна, суолга сэрэхтээх буоларга ыҥырыыга сыаллаах-соруктаах тэрийэн ыытта.

СУОППАР КЫРГЫТТАР

Куонкурус бастакы түһүмэҕинэн сарсыардаттан 5 кэрэ аҥар ГАИ дьиэтигэр суол быраабылаларыгар билиилэрин тургутан көрөөрү, теорияны туттардылар. Онтон автодромҥа массыынаны ыытар сатабылларын көрдөрдүлэр. Ол кэнниттэн кыттааччылар тимир көлөлөрүн араастаан симээн, киэргэтэн сэлиэнньэ устун параадтаан сүүртүлэр. Хас биирдии кыттааччы үксүлэрэ сибэккинэн симээбиттэр, олор быыстарыгар улуус бэлиэтэ «Куба» багажник үрдүгэр турара, куоска моһуоннаах кыһыл массыына хараҕа тута быраҕыллаллара. Онно эбии «НамАвтоЛеди» түмсүү суоппар кыргыттара массыыналарынан параады киэргэттилэр.

Киэһэтин куонкурус үһүс түһүмэҕинэн кэрэ куолар айар-тутар маастарыстыбаларын көрдөрдүлэр. Уопсайа 5 түһүмэххэ күөн көрүстүлэр: бэйэни билиһиннэрии, өйү тургутуу, ырыа таайыы, талааны, «Автоледи» уобараһын көрдөрүү. Ону таһынан хас биирдии кыттааччы «Куттала суох суол» диэн уоту тэйитэр лиэнтэлэри тарҕаппыттарын уһулбут видеороликтарын көрөөччүлэргэ билиһиннэрдилэр.

Суоппар кыргыттар бары бэлэмнэммиттэрэ, ох курдук оҥостон кэлбиттэрэ өтө көстөр. Биирдэн биир соһуччу нүөмэрдэр, араас ырыа-тойук, үҥкүү-битии — бу барыта киэһэни бэркэ диэн киэргэттэ. Дьүүллүүр сүбэ долгутуулаах түгэҥнэ кыайыылаахтары, номинаннары билиһиннэрдэ. Ол курдук, «Бастың киэргэтии», «Суол быраабылатын бастың билээччи» - Партизантан Диана Парникова, «Дьон биһирэбилэ» - Хамаҕаттаттан Любовь Торопова, «Бастың тарҕатааччы», «Бастың суоппар» - Хамаҕаттаттан Марина Корякина (хаартыскаҕа). Үһүс миэстэни Аппааныттан Нария Кулешова, иккиһи Диана Парникова, бастакыны Намтан Алла Максимова уонна Гран-при хаһаайынынан Марина Корякина ааттанан, «Автоледи — 2017» үрдүк ааты сүктэ. Кыттааччылар сэмэй бэлэхтэри тэрийээччилэр, аймахтарын, доҕотторун ааттарыттан туттулар.

Инникитин тэрээһин таһымын үрдэтэргэ күүстээх үлэ ыытыахха наада дии саныыбын. Ол эбэтэр кыттааччылар ахсаннарын элбэтэн, улуус нэһилиэктэрин барытын хабан кытыннардахха, суоппар кыргыттар сомоҕолоһуохтара, түмсүөхтэрэ этэ диэн эрэнэбит.

А. СОЗОНОВА

Профсоюзтар олохторуттан

ТҮМСҮҮЛЭЭХ, КӨХТӨӨХ БУОЛУОХХА

Ааспыт нэдиэлэҕэ Нам улууһун культуратын үлэһиттэрин идэлээх сойуустарын комитетын мунньаҕа буолла.

Профсоюз салайааччыта Раиса Николаевна Горохова ааспыт сылга ыытыллыбыт үлэни, профсоюзнай усунуос киириитин, бигэргэммит сметанан үп ханнык сыалга туһаныллыбытын иһитиннэрдэ. Ону сэргэ 2017 сыл бастакы аҥарыгар былааннанар араас тэрээһиннэр уонна соруктар, усунуоһу туһаныы саҥа сметатын тустарынан билиһиннэрдэ. Бу мунньах кыттыылаахтара 2017 сыл сметатын бигэргэттилэр, культура үлэһиттэрин күнүн кулун тутар 23, 24 күннэригэр тэрийэн ыытарга, кулун тутар 15 күнүгэр Мэҥэ Хаҥалас Төҥүлүтүгэр буолар «Культура эйгэтигэр үлэлиир ыччат профсоюз спектрыгар» диэн ыччат слетугар улуустан 5 киһини ыытан кытыннарарга, ревизионнай комиссия саҥа составын таларга диэн уураах ылыннылар.

Мунньахтааччылар ревизионнай комиссияҕа Вера Владимировна Федорованы, Ульяна Егоровна Охлопкованы, Александра Алексеевна Парникованы киллэрдилэр.

И. ИВАНОВ

Билсиҥ: саҥа кинигэ

Кулун тутар 2 күнүгэр Н.М. Рыкунов аатынан Нам киин библиотекатыгар «Көбөкөн нэһилиэгэ Аҕа дойду сэриитигэр (1941-45 с.с.)» диэн кинигэ сүрэхтэниитэ буолан ааста.

ТЭҤНЭММЭТ КЫЛААТ

1941 сыл бэс ыйын 22 күнэ киһи-аймах историятыгар биир кутурҕан бэлиэ чахчынан буолар. Сэбиэскэй Сойуус элбэх ахсаннаах норуота өстөөҕү утары сэриилэһэргэ туруммута. Сэрии устата Саха сириттэн 62 тыһ. 509 киһи ыҥырыллыбыт. Нам улууһун Көбөкөн нэһилиэгиттэн барыта 145 киһи сэриигэ барбыт. Бу 145 киһи саастарын саҥа сиппит уолаттартан саҕалаан, 50-нээх доруобай дьон эбиттэр. Сэрии толоонугар Көбөкөнтөн 87 буойун сэрии хонуутугар охтубут, 58 саллаат төннүбүт. Сэрии сылларын уораннаах дьайыытын тыыннаах туоһулара — сэрии кэмин оҕолоро буолаллар. Бу кырыктаах ыар дьыллары туоһулуур, историяҕа хаалар кэрдиис «Көбөкөн нэһилиэгэ Аҕа дойду сэриитигэр (1941-45 с. с.) диэн кинигэ буолбута үгүс киһини үөртэ.

Нэһилиэк олохтоохторо историяҕа хааллын, үүнэн эрэр көлүөнэ көрө сырыттын, холобур оҥоһуннун диэн маннык үчүгэй кинигэни күн сирин көрдөрбүттэрэ үтүө холобур буолар чинчилээх. Уопсайа 110 экземплярынан бэчээттэнэн тахсыбыт.

Кинигэҕэ Көбөкөн нэһилиэгэр сэрии сылларыгар олорбут, үлэлээбит аҕа көлүөнэ дьон ахтыылара түмүллэн киирбиттэр. Сэриигэ ыҥырыллыбыт дьон, уоттаах кыргыһыыга сэриилэспит уонна фроҥҥа үлэҕэ сылдьыбыт буойуннар ааттарын үйэтитии буолбут. Кинигэ сүрүн сыалынан сэрии оҕолорун ахтылара киирбиттэр.

З.Е. Бугаева, Л.Е. Жиркова-Бочкарева, И.С. Федотова, Н.Л. Жиркова, Н.Х. Сокольникова, Е.Н. Бочкарева кинигэни таҥан күн сирин көрдөрбүттэр.

Тэрээһиҥҥэ кинигэни таҥыыга туох ыарахаттары көрсүбүттэрин И.С. Федотова, Е.Н. Бочкарева сиһилии сэһэргээтилэр, мустубут ыалдьыттар ыйытыктарга хоруйдаатылар. Инникитин кинигэни ситэрэн хоторон оҥоруохпут диэн эттилэр.

Нэһилиэк олохтоохторо кинигэни таҥан оҥорбут, күүскөмө буолбут дьоҥҥо, биир дойдулаахтарыгар махтал тылларын тиэртилэр.

Аксинья ТАТАРИНОВА

СУРУТУУ - 2017

«Энсиэли» хаһыакка сибээс отделениеларынан, общественнай сурутааччыларынан 2017 сыл бастакы аҥарыгар сурутуу ыытыллар.

6 ыйга — 600 солк., 3 ыйга — 300 солк., 1 ыйга — 100 солк. Хаһыат индексэтэ — Р0005, нэдиэлэҕэ иккитэ (оптуорунньук, бээтинсэ) тахсар.

Хаһыат электроннай көрүҥэр сурутуу

«Энсиэли» хаһыакка 2017 сыл бастакы аҥарыгар сурутуу ыытыллар. Редакцияҕа кэлэн дуогабар түһэрсиллэр, сурутууну төлөнөр, электроннай почта аадырыһа тиксэриллэр. Хаһыат PDF форматынан ааҕааччыга тиэрдиллэр.

6 ыйга — 210 солк., 3 ыйга — 105 солк., 1 ыйга — 35 солк. Хаһыат индексэтэ — Р0005, нэдиэлэҕэ иккитэ (оптуорунньук, бээтинсэ) тахсар.

Тосхол

Ааспыт сэрэдэҕэ Ил Түмэнҥэ судаарыстыбаннай тутулга уонна сокуоннаска уонна бэйэни салайыыга комитеттар мунньахтарыгар депутаттар оройуон административнай киинэ статустаах куораттарга баһылык быыбарын тохтотон, аны конкурсунан таларга диэн этиилээх сокуон барылын көрүүгэ киллэрбиттэрэ. Барыл улахан утарсыыны көрсөн, ааспатаҕа. Тоҕо, туохтан бу маннык сокуон барыла үөскээбитин барыл биир ааптара, судаарыстыбаннай комитет председателэ Алексей Еремеев быһаарар.

Алексей ЕРЕМЕЕВ: «ДЬОН-СЭРГЭ ӨЙДҮӨҔЭ ДИЭН ЭРЭНЭБИН»

МИНТИМЕР ШАЙМИЕВ
«КИСТЭЛЭНГЭ»

— Алексей Ильич, аймалҕан тахса сырытта. Бу тоҕо, туох санааттан үөскээбит сокуон барылай диэн төбөнү сыстыбыт, араах ы толкуйдаатыбыт...

— Биһиги наар «сомоҕолоһуоҕуҥ» диибит. Ол эрээри бу — олус уустук. Быыбары да ылыахха. Быыбар норуоту хайытта диэтэххэ, мэлдьэх буолбатах. Дьон быыбартан сылайда. Билигин дьиҥнээх профессионал, компетенциялаах специалист, дьоҕурдаах салайааччы, сөптөөх үөрэхтээх–уопуттаах дьону буолбакка, аймахтаһыы, билсии–көрсүү, чугас атастыы–доҕордуу сыһыанынан сирдэтэн салалтаҕа аныыр да, талар да буоллубут. Оттон ол төһө көдьүүстээҕин көрө сылдьабыт. Биллэн турар, барыта оннук буолбатах. Норуот талбыт, үчүгэйдик, таһаарылаахтык үлэлии сылдьар баһылыктар бааллар.

Икки сыллааҕыта ил түмэннэр Татарстаҥҥа сылдьыыбыппыт. Онно татаардар биир сомоҕолорун сөхпүтүм. Татарстан бастакы президенэ, билигин судаарыстыбаннай сүбэһит Минтимер Шаймиев өҥөтө, оҕонньор барытын оҥорон барда диэн быһаарбыттара. Приемҥа киирэ сылдьыыбыппар «биһиги аймахтыы норуоппут, эһиги түүргүт, биһиги түүрбүт. Биһиги илиҥҥи норуоттарбыт. Быыбар арҕааҥы мадьыала биһиэхэ сөп түбэспэт диэн өйдүөххэ наада. Быыбар хайдыһыыта, онтон тахсар дьон–сэргэ өстөһүүтэ оһон быстыбат, аһан биэрбэккэ аалан, айарга–тутарга, биир сомоҕо буоларга мэһэйдиир» диэн быһаарбыта. «Быыбар кэнниттэн талыллыбыт баһылыгы нэһилиэнньэ аҥара абааһы көрөр, киниэхэ куһаҕаны баҕарар — биэс сылынан уурайарын эрэ күүтэр. Ити барыта олохтоох былаас аптарытыатын намтатар. Мин итини өйдөөбүтүм ыраатта», — диэбитэ.

Быһата, кинилэр онно былаас уорганын таларга атын систиэмэни киллэрэн туттубуттара ыраппыт этэ. Муниципальнай тэриллии баһылыга бэрэстэбиитэллэр уорганнарыттан талыллара. Биһиэхэ оччолорго ол саҥа этэ. Урут–уруккуттан муниципальнай тэриллии баһылыгын быһаччы быыбарынан талар үгэс олохсуйдаҕа. Ол эрэн мындыр бэлиитик сөпкө этэрин саарбахтаабатаҕым. Мин «арай биһиги республикаҕа итини киллэрдэххэ хайдах буолуо этэй?» — дии санаабытым.

ДЕПУТАТТАРГА ЭБИИ БОЛОМУОЧУЙА

— Биһиэхэ бу сокуон туох уларытыыны биэриэй?

— Былааһы талыыны сыыйа бэрэстэбиитэллээх уорганнарга биэрээри гынабыт. Тоҕо? Билигин миэстэтигэр, поселениеларга депутат буолар дьон да суох буолан эрэр. Ким да буолуон, эбии уопсастыбаннай ноҕоруускаланыан баҕарбат. Ким эппиэтинэһи ылыныай? Аны, коррупцияны бохсор сокуон ирдэбилинэн, бэйэлэрин уонна кэргэттэрин–оҕолорун дохуоттарын туһунан декларация толоруохтаахтар. Онон сотору кэминэн депутат буолуон баҕалаах да мэлийиэн сөп балаһыанньата буолла.

Дьэ, итинэн сибээстээн, депутаттар аптарытыаттарын үрдэтэргэ туох эрэ уларыйыы баар буолуохтаах. Ол аата, бу депутаттар, норуот талар дьоно, туох эрэ боломуочуйалаах буолуохтаахтар. Холобур, баһылыктары талыы курдук. Ол тута интэриэһи күүркэтиэ, депутат диэн өйдөбүлгэ сыһыаны уларытыа этэ.

— Сокуон уратыта?

— РФ 131 №-дээх сокуонунан, РФ субъега баһылыгы талыы үс форматын киллэрэр кыахтаах: 1) норуот быһаччы быыбарынан; 2) бу норуот талбыт депутаттара (бэрэстэбиитэллэр уорганнара) бэйэлэрин истэриттэн баһылыгы талыахтарын сөп диэн); эбэтэр конкурс быһыытынан диэн. Онуоха конкурс комиссиятын тэрийэр бэрээдэги депутаттар бэйэлэрэ олохтууллар, комиссияны тэрийэллэр.

— Оттон ол бэрээдэги тэрийиигэ туох эмэ хааччах баар дуу?

— Федеральнай сокуоҥҥа «Порядок формирования конкурсной комиссии устанавливается самим представительным органом МСУ» диэн сурулла сылдьар. Ол эрээри тыа поселениетыгар уонна куорат поселениетыгар бу конкурс комиссиятын 50%-нын бэйэлэрин истэриттэн талаллар, 50%-нын улуус салалтата аныыр. Комиссия иккиттэн аҕыйаҕа суох кандидаты таллара бэрэстэбиитэллэр уорганнарыгар киллэрэр.

— Тоҕо куораттар эрэ киирдилэр?

— Биһиги киллэрбит сокуоммут барыла «тыа поселениетын», куорат уокуругун уонна МР быыбарын систиэмэтин таарыйбат. Сокуон барыла «оройуон киинэ» статустаах куорат поселениеларын эрэ таарыйар. Туох баар 34 муниципальнай тэриллиини киллэрээри гыммыппытын биһиэхэ Конституция суутун уурааҕа мэһэйдиир. Ол уураах оройуон, куорат уокуругун таһымыгар субъект ити үс ааттаммыт форматтан биири талыан сөп диир. Онон «тыа сирин поселениетыгар» быһаччы быыбарынан дуу, эбэтэр атын быһыынан дуу талалларын бэйэлэрэ билэллэр. Кинилэргэ ити бэриллэр вариааннарга быһаччы быыбар суох буоларын Конституция суутун уурааҕа бобор.

Онтон куорат поселениеларыгар биир уратылаах — кинилэр «судаарыстыбаннай» уонна «публичнай» функцияны илдьэ сылдьар буоллахтарына, кинилэргэ биир эрэ нуорманы (императив быһыытынан?) киллэриэххэ сөп. Биһиги билигин 34 административнай кииннээх (оройуон кииннэрэ) буоллахпытына, онтон 21 — «куорат поселениета», 13 — «тыа сирин поселениета». Инньэ гынан, 21 куорат поселениетыгар, ыраппытын туһанан, ити сокуонунан киллэрээри гынабыт. Оттон 13 тыа поселениетыгар талыы быһыытынан, сыыйа үчүгэйин итэҕэтэн, киллэртэриэххэ сөп этэ.

— Сүрүн утараччылар Төрүт сокуонунан мэктиэлэнэр ыраппытын суох гынан эрэллэр диэтилэр.

— Биһигини «демократияны суох гынаары гыммыттар» дииллэр. Суох, оннук буолбатах. 90-с сылларга ылыллыбыт, дьаныһан туран ситиспит РФ гражданинын Төрүт сокуонунан мэктиэлэнэр ыраабын тугунан да солбуйар санаабыт суох. Биһиэхэ РФ, СР Төрүт сокуонугар «былаас — норуокка» диэн этиллэр. Норуот былааһын икки механизмынан олохтуур кыахтаах: быыбарынан уонна референдумунан. Быыбарынан диэн болдьохтоох кэмҥэ судаарыстыбаннай уонна муниципальнай былаас уорганнарын талар. Онтон референдумҥа туһаннаах боппуруостарга тус санаатын биллэрэр.

Онон «баһылыктары талбат систиэмэни киллэрдэхпитинэ, норуот Төрүт сокуонунан бэриллибит ыраабын хааччахтааһын буолуо» дииллэр. Оннук буолбатах.

Өссө төгүл тоһоҕолоон этэбин: бэрэстэбиитэллэр уорганнара — бу муниципалитет сүрүн уоргана. Бюджеты ылынар, устаабы бигэргэтэр, онно уларытыы киллэрэр уо.д.а. Оттон бу депутаттары булгуччу норуот талыахтаах. Дьэ, ол иһин кинилэр — норуот бэрэстэбиитэллэрэ. Норуот талбыт депутаттара ситэриилээх уонна дьаһайар-үлүлэрэр уорган баһылыгын талаллар.

— Атын субъектарга балаһыанньа хайдаҕый?

— Россияҕа 85 субъектан тоҕуһугар: Чукоткаҕа, Саха сиригэр, Иркутскай уобаласка, Бурятияҕа, Хакасияҕа, Томскай, Курскай, Астрахань уонна Псков уобаластарыгар баһылыктар быһаччы быыбарга талыллаллар. Онтон атын субъектарга быыбартан аккаастаммыттара.

Куорат уокуругун ылар эбит буоллахха — биһиэхэ Дьокуускай куорат соҕотох. Россия Федерациятын 85 субъега — 85 «куорат уокуруга» статустаах киин куораттаахтар. Онтон үһүгэр эрэ — Дьокуускайга, Анаадырга, Хакасияҕа — мээр быһаччы быыбарга талыллар.

— Итинник быһаччы быыбартан тэйии хаһаанҥыттан саҕаламмытай?

— 131-с Федеральнай сокуоҥҥа уларытыы киириэҕиттэн субъектарга ыраап бэриллибитэ. Ол да инниттэн сорох субъектар бэйэлэрэ көҕүлээн, эрдэттэн киллэрбиттэрэ. Биһиги бэйэбит бэйэбитигэр булкулла олоробут.

— Эн бу туохха нааданый диэн ыйытыыга өссө «баһылыктар салаллымтыа» буолалларын туһугар диэбитиҥ (управляемость)...

— Куорат поселениелара үпхарчы да өттүнэн, административнай кыах да өттүнэн күүстээхтэр. Онон муниципальнай оройуон баһылыктарын кытта аахсаллар, сороҕор кинилэрдиин утарыта турсууга киирэллэр. Оннук быһыыны–майгыны төһө эмэ көрөн кэллибит.

«Управляемость» диэни атыннык эмиэ өйдүөххэ сөп. Сорох баһылык талыллан баран, болдьоҕо бүтүөр диэри олорор. Ким даҕаны тыыппат. Арай прокуратура, силиэстийэлиир уорганнар уо.д.а. итинник ведомстволар бэрэбиэркэлиэхтэрин, туох эмэ дакаастаннаҕына, эппиэккэ тардыахтарын сөп. Оттон конкурсунан анаными баар буоллаҕына, бу баһылык үлэтин хонтуруоллуур, кинини эппиэттэтэр, отчуоттатар, устар механизм дьиҥнээхтик үлэлиэ этэ.

Ол иһин биһиги итини куорат поселениеларын таһымыгар киллэрэн, холобур, Нерюнгри куорат Нерюнгри оройуонун, Мирнэй куорат Мирнэй оройуонун, Ленскэй куорат Ленскэй оройуонун кытта сыһыаннарыгар көрөн боруобалаары гыммыппыт.

— Бачча ыксал тоҕо наада этэй?

— Чахчы, ыксааһын баара, ону аһаҕастык билинэбит. Быйыл балаҕан ыйыгар 18 оройуон киинигэр быыбар буолаары турар. Онуоха бу пленарнай мунньахха бастакы барылын ылыммыт буоллар, муус устардааҕы пленарнай мунньахха ситэрэн, балаҕан ыйыгар быыбар саҥалыы барыан сөп этэ. Ол кыаллыбата. Дьиҥинэн, бастакы барыла ылылынна да, сокуон ылылынна диэн буолбат. Бастакы аҕыыга ылыллыбыт уонна көтүрүллүбүт сокуон биһиэхэ баар бөҕө буоллаҕа.

Билигин бэрэстэбиитэллээх уорганнар I съезтэрэ буолаары турар. Дьэ, онно бэрэстэбиитэллээх уорганнар делегаттара кэлиэхтэрэ. Онно ити боппуруоһу сокуон барылын быһыытынан дьүүлгэ таһааран, дьон санаатын истээри гыммыппыт. Билигин сокуон барылын көрүүнү тохтоттубут эрээри, ончу акаастанныбыт диэн буолбатах.

Съезкэ бу боппуруоһу ыксаабакка дьүүллэһэн, кэлин даҕаны ырытан-үөрэтэн баран, дьонсэргэ ону сөпкө өйдөөтөҕүнэ, бу наадалаах эбит диэн санааҕа кэллэҕинэ, сокуон барылын көрүөххэ сөп.

— Оттон боппуруос тоҕо аһара «политизацияланна» дии саныыгын?

— «Бэйэлэрэ толкуйдаабатахтар, ким эрэ өй укпут, сакаастаабыт» диэччилэргэ, бу Ил Түмэн эркинигэр, манна бэйэбит төбөбүтүгэр үөскээбит–төрөөбүт идея, онно олоҕуран оҥоһуллубут сокуон барыла диибин. Дьон бөҕөнү кытта сүбэлэһэн, кэпсэтии, дьүүллэһии бөҕөтүн ыытан... Урукку кэмнээҕи улахан салайааччылар «саамай сөп» дииллэр. Арай, бириэмэтин сыыһа талбыккыт дииллэр (күлэр). Ол баар — «политизация» төрүөтэ.

Депутат, мин санаабар, уопсастыба олоҕун тупсараргa, сайдыыга туһуламмыт идеялаах буолуохтаах. Ол идеятын аһаҕастык этиэхтээх, дьон-сэргэ дьүүлүгэр таһаарыахтаах. Уопсастыба ону ырытан баран, туох эрэ түмүккэ кэлиэхтээх, санаатын этиэхтээх. Оннук эрэ буоллаҕына, олохпутугар үтүө уларыйыылар киириэхтэрэ.

Дьиҥинэн, бу саҥа идея буолбатах, биһиги «бэлисипиэти айа сатаабаппыт». Көннөрү — ыраах олорорбутунан эбэтэр баччаҕа диэри болҕомтоҕо ылбакка сылдьыыбыппытынан, олорон хаалбыппыт. Информацияны тустаах уорганнар тиэрдибэтэхтэр, суруналыыстарбыт ырыппатахтар. Биһиги, депутаттар, болҕойботохпут. Дьон маннык боппуруос баарын букатын да билбэт. Ол да иһин «Оо, дьэ, бу ырҕаспыт депутаттар биһиги ыраппытын былдьаары саантыыллар эбит!» диэн толкуйдуулар.

Билигин бу уопсастыбаҕа тахсар хайдыһыыттан, этиһииттэн, үҥсүһүүттэн дьон илиһиннэ, сылайда. Маннык салгыы бардаҕына, бу курдук хайдыһыы бүппэтэҕинэ, бэйэтэ да 500 тыһыынча эрэ ахсааннаах норуот ханна-туохха тиксэбит? Норуот аатыттан аһабыт дии. Биэс аҥы хайытар уустук буолбатах. Биһиги биир сомоҕо буолуохтаахпыт. Оттон биир сомоҕо буолар-бытыгар ити механизм баар.

Хаһан баҕарар уларыйыы киллэрэргэ утарсыыны көрсөҕүн. Олох сиэрэ оннук. Мөккүөр баар буолуохтаах даҕаны. Ол эрээри кэлин бу үчүгэй суол буоларын дьон өйдүө диэн эрэнэбин. Мин санаабар, маны олох бэйэтэ ирдиир. Онон бэчээт нөҥүө дьонсэргэ санаатын этэрэ буоллар диэн көрдөһөбүн.

— Махтал!

Нина ГЕРАСИМОВА,
«Кыым» хаһыат, кулун тутар 2 күнэ, чэппиэр, 8 № (22305)

ТОҔО УТАРАБЫН?

Сокуон барылын сорунуулаахтык утарбыт Ил Түмэн вице–спикерэ Виктор Губарев, РФКП:

Биһиги дойдубутугар ыраас уонна чиэһинэй быыбар ыытыллара, быыбар сокуонун кэһии иһин холуобунай эппиэккэ тардаллара буоллар, биһиги өссө ол конкурс комиссиятыгар сөптөөх дьон ананарын итэҕэйиэ этибит. Ол дьон «объективнайдык талыахтара» диэ этибит.

Оттон бүгүн бу Госдумаҕа быыбар да көрдөрдө: чиэһинэй быыбар диэн өйдөбүл букатын суох, Ньыгыл Арассыыйа ону тутуһар санаата да суох. Былаас билигин чиэһинэй быыбары ыытар санаата да, баҕата да суох буоллаҕына, ким эппиэти сүгүөй? Ол конкурс комиссиятыгар ким ананан олоруой диэн, ама, өйдөөбөт үһүбүт дуо? Кыра сиргэ депутаттарга ким дьайара биллэр ини? Мин санаабар, онон бу бырайыагы көрөр өссө да эрдэ.

АҕЫЙАХ ТЫЛ МИННЬИГЭС

Кулун тутар 8 күнүгэр сааскы маҥнайгы бырааһынньыгынан ГАИ үлэһиттэрэ КСК иннигэр суоппар кэрэ аҥардары тохтотон хас биирдиилэригэр сибэкки дьөрбөтүн бэлэх ууннулар. Маннык акция сылын аайы ыытыллар.

ГАИ үлэһитэ эҕэрдэтин этэн баран, сибэккини өрө уунарыттан хайа кэрэ аҥар сүрэҕэ ньүөлүйбэтэ буолуой? Куруук айаҥна сылдьар киһиэхэ биир күн ГАИ сотрудника бэлэх биэрэрэ туохтан да күндү буоллаҕа.

А. СОЗОНОВА

Спорт – дьулуур, спорт - тулуур

ДЬОРҔООТОП ИККИ БҮК СИТИҺИИТЭ

Аҕыйах кэм иһигэр (2015 сылтан) Нам улууһугар спорт көрүҥнэрин кэккэ хайысхаларыгар тренердэр сыралаах үлэлэрин түмүктэрэ харахха быраҕыллыбытын саарбаҕалаабаппын. Чуолаан, улууспутугар культурнай- спортивнай комплекс тутуллуоҕуттан, бу баараҕай тутуу уораҕайыгар үлэ күөстүү оргуйар. Наммыт спордун түстүүр биһиги инники эрэллэрбит ситиһиилэринэн пьедестал үрдүк чыпчаалыгар тахсаннар, дьоннорун–сэргэлэрин өрүү үөрдэллэр.

Маннык түгэни туһанан, Намнааҕы оҕо анал спортивнай оскуола сүрүн тренерын туһунан кылгастык сырдатыахпын баҕардым. Мин тирии мээчиги өрө тутан, чахчы күүстээх уонна дьүккүөрдээх санааларынан кэлбит эдэр үөрэхтээх тренердэри билигин даҕаны, хайгыы саныыбын. Ол иһин, бу сыралаах үлэ түмүгэ ситиһиигэ тиэрдэрин испэр эрдэттэн эрэнэ санаабытым.

Чуолаан, бүгүҥҥү сырдатыым дьоруойа эдэр, анал үөрэхтээх тренер А.Е. Жерготов буолар. Икки сыллааҕыта Айсен Ельфендирович дьиэ кэргэнинээн талбыт идэлэрин баһылыы саҥа аһыллыбыт республикатааҕы оҕо анал спортивнай оскуолаҕа волейбол көрүҥүн үөрэтэ кэлбиттэрэ. Икки эрэ сыл иһигэр кэргэннии Жерготовтар кыргыттары уонна уолаттары чыҥха атын, саҥалыы эрчийэр бэрээдэги тутуспуттара. Ол түмүгэ ситиһиигэ тиэрдибитин аҕыйах холобурунан бэлиэтээн аахыахпын баҕардым. 2016 сыл бүтэһик ыйыгар Ытык-Күөлгэ Таатта улууһун баһылыга М.М. Соров бириитигэр ытыллыбыт күрэхтэ Нам иитиллээччиларэ олус табыллан оонньообуттара. Ол курдук, утарылаһааччыларын барыларын кыайан, ол эрэн, түмүк тахсыыга олохтоох хамаандаҕа хаачыстыбанан сабырыйтаран, иккис миэстэни ылан, бастакы улахан ситиһиилэммиттэрэ. Онтон саҥа үүммүт сылбытыгар, олунньу 18-19 күннэригэр оҕо спортивнай оскуолаларын икки ардыларыгар ыытыллыбыт турнирга уон икки хамааданы кэннигэр хаалларан, кыайыы өрөгөйүн билбиттэрэ. Манна кыргыттарбыт үһүс миэстэни былдьаһыыга Үөһээ-Бүлүү хамаандатыгар баһыйтаран, төрөөбүт улуустарыгар истиҥ сыһыаны уонна чахчы эрэл кыымын хаалларбыттара. Бу оҕолор үөрүүлэрин уонна махталларын, биллэн туран, тренердэригэр Аина Жерготоваҕа уонна Диана Поповаҕа тиэрдэллэр.

Сотору кэминэн оҕолорбутун республика чемпионата күүтэр. Бу ааспыт күннэргэ Дьокуускай куоракка ыытыллыбыт улахан дьоммут II-с лигатын сүүмэрдиир күрэхтэһиитигэр кыргыттарбыт уонна уолаттарбыт сүрүн састааптара пьедестал үрдүк үктэлигэр тахсаннар, бастакы лигаҕа эрэллээхтик киирдилэр. Хамаанда састаабыгар кэргэннии Жерготовтар кыттаннар, бэйэлэрин уопуттарынан холобур буолбуттарын бэлиэтиир тоҕоостоох.

Анатолий СОФРОНОВ – ОНТУОН, Нам

«МАНЧААРЫГА» БЭЛЭМНЭНЭБИТ

Олунньу 18 күнүгэр 1-Хомустаах нэһилиэгэр педагогическай үлэ бэтэрээнэ, Саха республикатын үөрэҕириитин туйгуна, «Дети Саха-Азия» Международнай фонда педагог-стипендиата, 2015 сыл «Бастыҥ тренер» номинация кыайыылааҕа, «Учитель ученических признаний» номинация хаһаайына, «Сайдыы» оҕо айымныытын дьиэтин хабылык, хаамыска куруһуогун педагог тренерэ Ушницкай Андрей Петрович сырдык кэриэһигэр улуустааҕы оскуола оҕолорун икки ардыгар сахалыы остуол оонньуута хабылык, хаамыска күрэҕэ ыытылынна.

Андрей Петрович дьиэ кэргэнэ бу күрэхтэһии сылын аайы ыытылларыгар уонна оскуола оҕолорун комплекснай көрүҥнэригэр хабылык, хаамыска көрүҥ быһыытынан киирэригэр баҕа санааларын эттилэр.

Күрэхтэһиини республиканскай категориялаах дьүүллүүр сүбэ, республика сахалыы остуол оонньуутун федерациятыттан Н.Н. Кожурова, Э.П. Николаева, А.Т. Андросова салайан ыыттылар, адаптивнай киин тренерэ Элеонора Петровна маастар-кылаас ыытта.

Күрэхтэһии түмүгүнэн кыра бөлөх кыргыттарга 1м.-Тома Жиркова («Сайдыы»), 2м. – Стелла Прокопьева («Сайдыы»), 3м – Алина Протопопова («Сайдыы»). Кыра уолаттарга 1м – Мамаев Владик («Сайдыы»), 2м. – Сивцев Валера («Сайдыы»), 3м. – Константинов Дамир («Сайдыы»). Орто бөлөх кыргыттарга 1м – Рената Тимофеева («Сайдыы»), 2м. – Женя Новгородова («Сайдыы»), 3м. – Уйгулаана Местникова (ХСФЛ). Орто бөлөх уолаттарга 1м – Дима Протопопов («Сайдыы»), 2м – Эльдар Егоров («Сайдыы»), 3м. – Артур Сандулин (Модут СОШ). Улахан бөлөххө кыргыттарга 1м. – Черкашина Вилюина (НУГ), 2м. – Ангелина Посельская (Үөдэй СОШ), 3м. – Дайаана Черноградская (Үөдэй СОШ), уолаттарга 1м. – Егоров Алгыс (Хамаҕатта СОШ), 2м. – Попов Витя (Үөдэй СОШ), 3м. – Бубякин Ион (Үөдэй СОШ).

Кыайыылаахтарга анал мэтээллэр уонна бириистэр туттарылыннылар. Бириистэри туруордулар: «Хомустаах 1-кы нэһилиэгэ» МТ дьаһалтата, Үөдэй орто оскуолатын коллектива, 1-Хомустаах орто оскуолата, улуустааҕы спорт управлениета, улуустааҕы үөрэх управлениета, «Сайдыы» оҕо айымныытын дьиэтэ, Намнааҕы судебнай пристав отделын коллектива, Андрей Петрович үөлээннээхтэрэ, физкультура учууталлара, 1-Хомустаах орто оскуолатын 1978 сыллаах выпустара, Андрей Петрович бииргэ төрөөбүттэрэ уонна кини дьиэ кэргэнэ, аймахтара Жирков Василий Гаврильевич дьиэ кэргэнэ уонна бииргэ төрөөбүттэрэ, Тамара Павловна уонна Еремей Наумович Малышевтар дьиэ кэргэнэ, Надежда Василий Николаевич Сивцевтар дьиэ кэргэнэ, Элизабет Дмитриевна уонна Владислав Петрович дьиэ кэргэнэ, нэһилиэкпит олохтооҕо, бэтэрээн Парникова Лидия Гаврильевна.

Ситиһиилээхтик оонньообут оҕолорго анал аттар туттарылыннылар: «Бастыҥ оонньоччу» анал аат кыайыылааҕа - Рената Тимофеева, «Сатабыллаах оонньоччу» - Егоров Алгыс, «Кэскиллээх оонньоччу» - Каримова Даяна уонна Эверстова Роза, «Кыайыыга дьулуурун иһин» - Гаврильева Ася, Петров Дьулустан, Орлов Никита уонна анал бириис хаһаайына - Протопопов Дима.

Команданан эстафета түмүгүнэн 1м. – Сайдыы оҕо айымныытын дьиэтэ, 2м. – Үөдэй орто оскуолата, 3м. – Хамаҕатта саха-французскай лицей, биһирэбил бириис – Модут орто оскуолатын командата. Бары күрэхтэһии кыттыылаахтарыгар өссө үрдүк ситиһиилэри, саха оонньуутун таптааҥ, кэрэхсээҥ!

«Сайдыы» пресс-киинэ

Барашков Мохсоҕоллоро

СПОРТСМЕНКА, АКТЫБЫЫСКА, КОМСОМОЛКА

Аан бастаан... хаартыскаҕа көстөрүн курдук, күүстээх-дьулурҕа санаалаах, кэрэ сэбэрэлээх биһиги Зоябыт 1979 с. Үөдэй орто оскуолатыгар 10-с кылааска, 17 сааһыгар, тохсунньу 16-17 күннэригэр Алдаҥна ыытыллыбыт Саха сирин чемпионатыгар 58 чулуу хайыһардьыт кыргыттары чаҕылхайдык кыайталаан, бастакы миэстэ буолар. Итинэн кини Үөдэй орто оскуолатыттан аан бастаан маастарга кандидат нуорматын толорор. Аан бастаан хаһан баҕарар суол арыйыы элбэх күүһү-уоҕу, сыраны-сылбаны эрэйэр. Ядреева Зоя Иннокентьевна туһунан сиһилии суруллан-сырдатыллан кэлэр суруйууларга тахсыаҕа.

Р. СИВЦЕВ, 1 Хомустаах

Бу көрөр хаартыскаҕытыгар кыайыылаах кубогын ким тутан турарын таайыахтааххыт.

Сөптөөх эппиэккитин ***89141092634*** нүөмэргэ эрийэн этиҥ. Бастакы эрийэн сөптөөх эппиэти биэрбит киһиэхэ телефонугар 1000 солк. биэриэхпит.

Редакцияттан: Олунньу 14 күнүнээҕи хаһыат 16 №-гэр «Үрүҥ Уолан» ыстатыйаҕа сөптөөх эппиэти Намтан А.Ф. Колесов биэрбитэ. Таайыыта — Уйусхаан Анатольевич Барашков.

Олунньу 28 күнүнээҕи 20-21 №-гэ бэчээттэммит «Биһиги уолбут — Бииктэр» ыстатыйаҕа сөптөөх эппиэти Үөдэйтэн үлэ ветерана, пенсионер Т.А. Охлопкова биэрдэ. Таайыыта — Н.Е. Стрекаловскай, П.А. Зырянов.

Киһи — киһиэхэ

ЭЛЭККЭЙ, САЙАҔАС БУОЛУҢ — БАРЫ!

Киһи киһиэхэ эйэҕэс-сайаҕас сыһыана мөлтөөн, арҕааттан анысхан тыал үрэринии, дьыбардаах тымныы сыһыана дьоннор икки ардыларыгар даҕаны, дуоһунастаах өттө улаатымсыйа туттуулара, онтон былаас сокуоннара да ыстарааптыыр адьыната күүһүрэн иһэр. Ол бириэмэҕэ доруобуйаҥ хайдаҕый диэн кыһанааччы, көрөр-истэр, эмтиир, уһун үйэлэнэргэр баҕараааччы доруобуйа харыстабылын үлэһиттэрэ араҥаччылыыллар. Уоннааҕы судаарыстыба тэрилтэлэрэ биир муостанан хаамтарар кытаанах ирдэбиллээхтэр. Ол бириэмэҕэ ала-чуо доруобуйа харыстабылын үлэһиттэригэр элэккэй-сайаҕас буолуу этикетэ, быраабылата ирдэннэ. Ханнык баҕарар улаханнык ыалдьыбыт ыарыһах санаата түһэн, «эһэ тириитин» кэтэн кэлэрэ чуолкай. Хайдах ыалдьыбытын быһааран биэриитэн таба диагноһы туруоруохтарыгар тиийбэккэ кыыһырыы-тымтыы көрдөрөөччү өттүттэн баар суол. Быраахы кытта уопсай тылы, быһаарыыны буларга, ыарыһах эмиэ бэрээдэктээх буолуохтаах. Наһаа эйэҕэс-сайаҕас буолбутун да иһин, сыыһыан эмиэ сөп. Быраастан эрэн, итэҕэй, бэйэҥ эмиэ тулуй диэн этикалаах, культуралаах буолуохтааххын. Эйэҕэс-сайаҕас буолуу доруобуйа харыстабылын бары үлэһиттэригэр ирдэнэр буолуута ыарыһахха сыһыан тупсуутугар көмөлөһүөҕэ дии саныыбын. Гиппократ андаҕарын биэрбит быраастары бар дьон итэҕэйэр буолан, балыыһаҕа көрдөрөөччү элбэҕэ туоһулуур.

Бу эйэҕэс-сайаҕас буолуу этиката, быраабылата бастакынан үөрэх, иитии тэрилтэлэригэр, быраабы харыстыыр үлэһиттэригэр ирдэниэн сөп этэ. Элэккэй-сайаҕас буолуу барыбытыгар сыһыаннаах. Билиҥҥи олохпут майгыта-сигилитэ, киһи киһиэхэ сыһыана, дьаданы-баай арахсыы психологиябытын уларытта. Ити тастан көрүүгэ, онтон өй-санаа уларыйыыта, ис турукпут хамсаһына, аан дойду олоҕун интернет, сибээс, телевизор элбэх каналларынан, сотовай төлөпүөн, ватсап үчүгэйи-куһаҕаны аһары билэн-көрөн, мунан хаалбыт төбөбүт сатаан ыраҥалаабат да буолла. Судаарыстыбабыт да араас мөккүөрдээх боппуруостары күөттээн таһааран иһэр. Ол аайы улуу мөккүөр, өйдөөҕүмсүйүү, атааннаһыы, норуоту аһары аймыыр сир боппуруоһа, босхо гектар, араас сир баайын үллэстии, наһаа айдааннаах боппуруостарынан куолулаан, ол быыһыгар араас быыбардар, киһи сылайар, онон эрэ тыыннаах олоруох курдукпут.

Омук дьоно политиканан үлүһүйбэт буолан, бэйэлэрин тустарыгар олорор буолан үөрэкөтө сылдьалларын, омук сиригэр сылдьыбыттар суруйаллар. Ити, баҕар, мин эрэ санаабар дуу?

К. ЕРЕМЕЕВ — ТИЛИН

ҮС ТЫЛЫНАН КҮРЭХТЭСТИЛЭР

Ааспыт нэдиэлэҕэ «Сулусчаан» оҕо сайдар киинигэр төрөөбүт тыл декадата буолан ааста. Тэрээһин оҕо тылынөһүн сайыннарар уонна уус-уран тылга интэриэһи үөскэтэр сыаллаах-соруктаах ааста.

Бастакы күн үлэһиттэр икки хамаандаҕа арахсан, тыл оонньуутугар күрэхтэстилэр. Саха, нуучча, английскай тылынан күрэхтэргэ иитээччилэр тылы үчүгэйдик билэллэрэ көһүннэ.

Иккис күн «Айылҕаны харыстаан» диэн темаҕа оҕолор дакылаат аахтылар Бу күрэххэ «Родничок» бөлөх иитиллээччитэ Абрамов Марк «Мой милый дом» үлэтинэн кыайда. Үһүс күн икки орто бөлөх иитиллээччилэрэ «Душой к природе прикоснись» диэн хоһоон куонкуруһугар күрэхтэстилэр. Бастыҥ хоһоонньуттарынан «Ымыычаан» бөлөх оҕолоро таҕыстылар: 1 миэстэ - Бурцева Айгылаана («Сулус» хоһоон), 2-с миэстэ — Евстафьева Амелия («Snow flakes» хоһоон), 3-с миэстэ — Попова Таяна («Тыал» хоһоон). Төрдүс күн улахан бөлөхтөргө «Театральные встречи» диэн ааттаах көрдөрүүгэ «Родничок» бөлөх «Заяц - хваста», «Үрдэл» бөлөх «Биэс ынахтаах Бэйбэрикээн эмээхсин» уонна «Мичээр» бөлөх «Таал-таал эмээхсин» остуоруйаны туруораннар бастаатылар.

Бэһис күн логопед-учуутал Пестрякова Марита Васильевна салайыытынан, төрөппүттэр дьарыктарга сырыттылар, сүбэ-ама ыллылар.

Алтыс күн «XXI-с үйэ үөрэҕириитэ — аныгы педагог көрүүтүнэн» диэн ааттаах педагогическай ааҕыылар аастылар. Иитээччилэр А.Н. Леверьева, К.А. Алексеева дакылааттара бастыҥнарынан тахсаннар, салгыы кустовой күрэхтэр чиэскэ тигистилэр.

Декада устата төрөппүттэр, үлэһиттэр сахалыы кинигэ, уруучука араас көрүҥнэрин быыстапкатыгар көхтөөхтүк кытыннылар.

Түмүккэ «Төрөппүт оҕо иитиитигэр аныгылыы көрүүлэрэ» диэн темаҕа ааҕыылар буоллулар. М.П. Ноговицына, С.И. Еремеева, О.А. Игнатьева, М.И. Сивцева, В.В. Канаева бэйэлэрин уопуттарын мустубут дьону кытта атастастылар. 1-ы миэстэни Ноговицына Марина Петровна «Аныгы олохтоо дьиэ кэргэн иллэҥ кэмин тэрийиигэ сөптөөх усулуобуйаны олохтоохун», 2-с миэстэни — Канаева Василина Валерьевна «Дьиэ кэргэҥҥэ оҕону иитиигэ аныгы ньымалары туһаныы», 3-с миэстэни — Игнатьева Ольга Алексеевна «Собирать пазлы полезно и интересно» дакылааттары ааҕаннар ыллылар.

Күрэх кыттыылаахтара сертификаттарынан, кыайыылаахтар дипломнарынан наҕараадаланнылар.

Тэрээһин үрдүк таһымҥа ааста, сыалын-соругун ситтэ.

Т. ПРОКОПЬЕВА

ИДЭ БАРЫТА ТУҺАЛААХ

«Кэскил» оҕо саадын алын сүһүөх бөлөҕөр идэҕэ анаммыт нэдиэлэҕэ полиция ст.сержана А.В. Васильев кэлэн барда.

Ол курдук конвойнай сулууспа сотрудника Артур Владимирович оҕолорго полиция үлэтин туһунан кэпсээтэ. Полицейскай форматын көрдөрдө. Кыһын, сайын тугу таҥнарын быһаарда. ГАИ уонна полиция дьуһуурунай чааһын массыыналарын уратылаһар өрүттэрин ыйда. Маны тэҥэ суол быраабылатыгар сыһыаннаах оонньуу ыытта. Кырачаан дьон маны барытын олус сонургуу, интэриэһиргии көрдүлэриһиттилэр. Сотрудник хас биирдии хамсаныытын кэтээтилэр, манаатылар. Ыытыллыбыт оонньууга үөрэ-көтө кыттыһан, оруолларын улгумнук толордулар.

Бу курдук идэ нэдиэлэтэ бэрт сэргэхтик ааста. Хас биирдии оҕо төрөппүтүн үлэтин түгэниттэн хаартыската көрдөрүүгэ турда. Онон кырачаан дьоҥҥо идэ туһунан өйдөбүл үөскээн, билэр-көрөр баҕалара сайдан, кэҥээбитигэр саарбахтаабаппыт.

Лена НОГОВИЦЫНА

«КӨЛҮКЭЧЭЭННЭР» ХОҺООННОРО

ИЙЭ

Ийэлээх буоламмын
Иэйэбин истиҥник,
Ийэлээх буоламмын
Үөрэбин-көтөбүн,
Ийэлээх буоламмын
Ыалдьары билбэппин,
Ийэлээх буоламмын
Ийэ сири таптыыбын!

СИВЦЕВ Эльдар, 4 с.

МИН ДЕТСАДЫМ

Сарсыарда турабын,
Сирэйбин суунабын,
Таҥаспын кэтэбин,
Ийэбин сыллыыбын
Детсадка барабын!

* *

Миигин илдьэр аҕам
Сиэтэр, сүгэр, көтөҕөр.
Барар суолум бэһиэлэй!
Ытым «Бөтөс» атаарар
Үөрэ-көтө барабын!
Мин детсаппын ахтабын,
Мин детсаппын таптыыбын!

АММОСОВА Карина, 5 с.

МААМА

Мин маамам саамай кэрэ,
Мин маамабын таптыыбын,
Күүскэ, күүскэ сыллыыбын!

СМИРНОВ Витя, 3 с.

МИН ИЙЭМ

Мин ийэм
Кэрэттэн кэрэ,
Нарыҥтан нарын,
Кыраһыабай ийэбин
Олус күүскэ таптыыбын!

БОРИСОВ Даниил, 3 с.

МИН ИЙЭМ

Ийэм сылаас мичээрэ,
Ийэм истиҥ таптала,
Ийэм кэрэ көстүүтэ
Мин сүрэхпэр куруутун!

АНДРЕЕВ Антон, 5 с.

ИЙЭ

Ийээ, истиий, эн, бүгүн
Оргууй наллаан олорон,
Иэйиим этэр тылларын,
Дуураһам туойар ырыатын.

* * *

Тахсар күн сардаҥатын,
Күөх мутукча дыргылын,
Сардаана сибэккини
Ийэбэр мин холуубун.

ГОРОХОВА Габриэлла, 4 с.

ЭДЬИИЙБЭР

Эдьиий Саргыны
Мин олус таптыыбын,
Киниэхэ анааммын
Хоһоммун этэбин,
Сарсыарда эрдэ тураммыт
Иккиэн детсадка барабыт.
Эдьиий Саргыга мин
Көмөлөһөбүн куруутун,
Бииргэ минньигэс ас
Арааһын астыыбыт,
Утуйарбар миэхэ
Араас кинигэ аҕар.
Эдьиий Саргыны мин
Күн курдук көрөбүн.

ОСИПОВА Камилия, 6 с.

МИН ЭБЭЭМ

Мин эбээбин күүскэ, күүскэ таптыыбын,
Мин эбээм наһаа кыраһыабай.
Эбээ, үчүгэйдик сырыт.
Доруобай буол,
Эйиигин сүрэхпинэн таптыыбын,
Детсадка үчүгэйдик сырыт,
Оҕолору үөрэт.

ДЫДАЕВ Байдам, 6 с.

МИН ИЙЭМ

Ийэм сылаас мичээрин,
Ийэм истиҥ иэйиитин,
Дуураһабар иҥэринэн,
Кынат оҥостуом
Устар олоҕум тухары.
Таптыырбын биллэриэм
Хомоҕой хоһоммор хоһуйан,
Бэлэх уунуом, эйиэхэ!

СИВЦЕВ Виталий, 5 с.

МИН ИЙЭМ

Мин ийэм олус кыраһыабай,
Кини аһа минньигэс,
Кини олус эйэҕэс,
Биһиги ийэбинээн
Куоракка сылдьабыт,
Биһиги иккиэн
Иһит сууйабыт,
Мин ийэбин күүскэ-күүскэ таптыыбын.

ЭВЕРСТОВА Диана, 6 с.

МИН ИЙЭМ

Мин ийэм минньигэс астаах,
Ыраас-кэрэ майгылаах,
Элбэх үтүө санаалаах,
Миигин куруук үөрэтэр,
Өйдүүр, өйүүр уонна таптыыр.

МАТАННАНОВ Артем, 5 с.

ЭБЭЭ

Эбээм миэнэ үчүгэй,
Эбээм миэнэ сымнаҕас,
Эбээм миэнэ кыраһыабай,
Мин эбээбин таптыыбын.

ХОЮТАНОВА Ньургуйаана, 6 с.

ИЙЭБЭР

Күн курдук саныыр
Таптыыр ийэбэр
Аныыбын, эйиэхэ,
Кэрэни, сырдыгы.

КРЫЖАНОВСКАЙ Исай, 7 с.

СААС

Саас кэллэ!
Кырыыһаттан таммахтар түстүлэр,
Хаар уоллан
Таһырдьа чалбах таҕыста.

СЛЕПЦОВА Диана, 5 с.

СААС КЭЛЛЭ

Саас кэллэ, саас кэллэ,
Сааскы маҥнайгы быраа-һынньык,
Күн уотунан сандаарда
Кыргыттар, ийэлэр, эбээлэр
Күн курдук күндүлэр,
Сибэкки курдук кэрэлэр.

ДАНИЛОВА Катя, 6 с.

МИН ИЙЭМ

Тапталлаах күн күбэй ийэлэри,
Күндү көмүс эбээлэри,
Кэрэчээн эдьиийдэри,
Кырачаан балтылары,
Сибэкки кэриэтэ кыргыттары,
Барыгытын, бырааһынньыгынан эҕэрдэлиибин!
Дьолу-соргуну, сырдыгы баҕарабын!
Күүскэ-күүскэ таптыыбын,
Олуһун диэн убаастыыбын!

ТОТОНОВ Тимур, 6 с.

МААМА

Маама, мин эйигин наһаа таптыыбын!
Наар бииргэ сылдьыахпын баҕарабын,
Эйигин кытта бииргэ сылдьарбыттан үөрэбин,
Биһи иккиэн күүлэйдиибит,
Эбэтэр тугу эрэ оҥоробут,
Эбэтэр кэпсэтэбит,
Эйигин үлэҕэр ыытарбын хомойобун.

ДЯГИЛЕВА Лилияна, 6 с.

МОЯ МАМА

Мама, милая моя,
Ты-самая любимая,
И дороже мамы нет,
Даришь мне улыбки,
Самая чудесная моя,
И чудесней мамы в мире нет!

УВАРОВ Кирилл, 6 с.

МИН ДОЙДУМ

Аҕыс халлаан анныгар
Таастаах Дьааҥы сырдыга,
Айан курдук абылаҥ
Мин дуураһабар аһыллар.

Утаппыкка уу курдук,
Дьааҥы Эбэм салгына,
Дьүкээбилим суһумнуур
Дьэрэкээннээх уотунан.

ГОРОХОВ Миша, 6 с.

УҺУЙААН ИИТЭЭЧЧИТИГЭР

Сааскы сылаас сарсыарда,
Сыдьаайар сырдык күнтэн,
Минньигэс алаадьы сытыттан
Мичилийэ турдум мин.
Ийэм кэллэ ороммор,
Сылаастык кууста, сыллаата,
Уһуйаанҥа барарбын санатта.
Уһуйааммар кэлэммин
Айбыт хоһоммун этэбин:
«Элбэх дойду мустан,
Кэрэ аҥары сыаналааннар,
Анаабыттар бу ыйга,
Кулун тутар аҕыһыгар,
Аан дойду кэрэ аҥарын күүнэн!
Этэбин, эйиэхэ!
Күндү, мин иитээччим,
Кэрэ сэмэй бэйэҕэр
Маннык ыраас анал күҥҥэ
Эҕэрдэ тылын тиэрдэбин!
Күн сирин үтүөтүн аныыбын!

ДЬЯКОНОВА Милена, 6 с.
ДЬЯКОНОВА Алина, 4 с.

Саҥарбат буолуохха сатаммат

«Мин оҕом саары чаккылаах» диэбиккэ дылы «Туймаада» хаһыат бу сыл олунньу 2 күнүгэр Максим Сибиряков «тираж эбиллибититтэн үөрдүм» диэн ыстатыйатын аҕаан, олус соннуйа санаатым. Атыттар хайдах ылыммыттарын билбэтим.

МИН ОҔОМ СААРЫ ЧАККЫЛААХ

Хайдах эрэ, икки хаһыаты, «Туймааданы» уонна «Кыымы», куоталаһыннарар, икки өттүттэн күөттүүр, бэттэрин быылдьаһыннарар курдук суруллубут.

Мин санаабар, хаһыаттар сыаллара-соруктара дьон олоҕун тупсараргa, дьон санаатын үтүө өрүккэ тардан, киһилии быһыыга-майгыга үөрэтии буолуохтаах. Онтон бу хаһыаттар иккиэн даҕаны бу сыалларын толорон олороллор. Хаһыат, биллэн туран, төһө аҕааччылааҕынан сыаналанар. Норуоту интириэһиргэтэр хаһыат буоллаҕына, кини тираһа улаатыа, ол гынан баран, бу тираж халбаҥныы сылдьыан сөп, бүгүн улаатыа, сарсын аччыа. Тираж хаһыаты сатаан реклаамалыыртан уонна сыанатыттан эмиэ тутулуктаах.

М. Сибиряков ыстатыйалара «Туймаада» хаһыакка өрүүтүн быстыбакка бэчээттэнэр, ол иһин бу хаһыаты өрө тутара биллэр.

Хаһыаты ырытыытыгар бастакы президеммыт М.Е. Николаев совхозтары эһэн, тыа сирин кураанахтаабытын Венера Петрова уонна Лазарь Рожин «Кулаковскай тула мөккүөр» (16.11.2016 с.) «Үҥсүү бөҕөтүн суруйаллара» (10.11.2016 с.) диэн суруйууларын үөрэ-көтө сэҥээрбитин туһунан суруйбут. Бэйэтэ уонча сыл совхоз дириэктэринэн, сүүрбэччэ сыл райком секретарынан үлэлээбитин туһунан дуоһуйа суруйар, онон муҥур тойонунан сылдьыбыт эбит буолбат дуо? Совхозтар үрэллиилэригэр кини эмиэ сөптөөх улахан дуоһунаһы сүгэн олорбут киһи эбит уонна тоҕо утарыласпата? Совхозтары М. Николаев соҕотоҕун үрэйбит үһү дуо?

Мин Намҥа 1971 сылтан олоробун да, 1990 сылга диэри райком секретардарынан төһөлөөх киһи үлэлээн кэлбитэй да, биир да райком секретара оскуолаларга, оҕо тэрилтэлэригэр сылдьан үлэ-хамнас туһунан билсибитин билбэтэҕим. Арай 1981 сыллаахтан «Бэлэм буол» республикатааҕы оҕо хаһыата икки сыллаах «Модун саная трассатын» экспедициятын биллэрбитэ. Бу экспедицияҕа Намнааҕы пионердар дьиэлэрин «Эрэл» ирдиир этэрээт оҕолоро кыттан, бэйэлэрин олорор тэлгэһэлэриттэн саҕалаан, төрөөбүт дойдуларын сиһилии чинчийэн, үөрэтэр сыаллаах политсыылынайдартан саҕалаан, хайдах сэбиэскэй былаас олохтоммутун, колхозтар, совхозтар хайдах тэриллибиттэрин билээри, нэһилиэктэри бэлисипиэдинэн кэрийэ сылдьан айаннаан, кырдьаҕас колхоз, совхоз үлэһиттэрин кытта көрсөн, кинилэртэн элбэх ахтыылары хомуйбуттара. Онно Степан Платонов диэн наһаа үчүгэй райком секретара баар этэ, кини нэһилиэккэ кэлэҕинэ, аан бастаан, хотоҥҥо сылдьан үлэһиттэри кытта истиҥник кэпсэтэн, үлэ туругун билсэн барара» .Онон хас нэһилиэк аайы кырдьаҕастар «Степан Платоновы хайҕаан, дьиҥнээх хомунньуус, үлэһит дьон туһугар кыһаллар, үрдүк таһымнаах салайааччы, норуот киһитэ этэ», диэн тоһоҕолоон бэлиэтээн этэн иһэллэрэ. Онтон кини кэнниттэн кэлэн үлэлээбит райком секретардарын тоҕо эрэ ахтыбаттара.

Онтон биир хомунньуус 1994 сыллаахха бастакы президеммит М.Е. Николаев Намҥа оҕо эйгэтин Түөлбэтигэр сылдьан, оҕолор хайдах услуобуйаҕа олорон үлэлии-хамсыы, сайда сылдьалларын билсэн-көрсөн барбыта, оҕо туһугар кыһамньытын ол да көрдөрөр.

М.Е. Николаев саха норуота сайдарыгар ыыппыт үлэтэ сөҕүмэр улахан, ону мин дакаастыы барбаппын. Кини саханы саха дэппит, саханы аан дойдуга таһаарбыт үтүөтүн тугунан да соппоппут буолуо. Ол гынан баран сүдү улахан, үтүө киһи аатын хаһыат нөҥүө харана күлүгү түһэрэ, сырдык аатын киртитэ сатыылларын киһи өйдөөбөт. Бу киртитии кини доруобуйатыгар төһө охсуулааҕа буолуой?

Аны М. Сибиряков, Лазарь Рожин ыстатыйаларыгар Саха сирин биир биллэр, ытыктыыр учуонайбытын, бэрэпиэссэрбитин, дуоктарбытын Г.П. Башарин уонна да атын биллэр дьоннорбут туһунан тугу билбитин-көрбүтүн хаһыат нөҥүө бу дьоннор сырдык аттарыгар хара күлүгү түһэрэн, бэрт бөрүкүтэ суох суруйбутун хайҕаабыт аҕай... Ханнык баҕарар киһи, сыыһата суох буолбат ини. Лазарь Рожин Саха сирэ чэчирии сайдарыгар туох үлэни ыыппытый, саха норуота кининэн киэҥ туттуоҕун? Эбэтэр улуу дьон итэҕэһин-быһаҕаһын көрдөөн, ону сыыска-буорга түһэрбэккэ, бэчээккэ таһааран дуоһуйарын сөбүлүүр дуу?

Саха сирин дьоно киэн туттар, кинилэргэ тэҥнэһэн олохторун өрө тутар дьонноро элбэхтэр, аҥардас Суорун Омоллоону да ылан көрүөҕүҥ, хайдах курдук 99 сааһыгар диэри чэгиэн-чэбдик сырытта, саха дьонун харыстаан үлэ бөҕөнү ыытта. Этэргэ дылы «Киэҥ киһи кэриҥин биллэрбэт, дириҥ уу түгэҕэ көстүбэт», диэбиккэ дылы, дириҥ толкуйдаах, өйдөөх дьон, олоҕу сүрүннээн тутан олороллор.

Инникитин саха дьонун ыҥырыам этэ, бэйэ-бэйэҕэ харыстабыллаахтык сыһыаннаһарга. Хаһыат нөҥүө дьону хараарда сатаабакка, саханы саха дэтэн, үтүө ааппытын өрө тутан дьоһуннаахтык олорорго.

САХА КИҺИТИН ТОЛКУЙДАТАР ЫСТАТЫЙАЛАР

Бу дьыл олунньу 23 күнүгэр «Туймаада» хаһыакка саха киһитэ сэҥээрэр, саха киһитин толкуйдатар икки улахан ыстатыйалар тахсыбыттар. Ол курдук «Республикабыт дьылҕатын туһунан» Егор Ларионов, СР верховнай сэбиэтин ХП, Ил Түмэн 1, 2 ыҥырыылаах мунньаҕын народнай депутата уонна «Якутия уонна Российскай федерализм» Гаврил Романов САССР култууратын үтүөлээх үлэһитэ.

Бу икки киһи ыла сылдьыбыт дуоһунастара да этэринэн, дьиҥнээх Саха сирин патриоттара уонна саха норуотун дьылҕатыгар ис сүрэхтэриттэн ыалдьар дьон эбит. Мин ыстатыйаны ырыта барбаппын, маны хас биирдии киһи, ордук былааска олорор киһи ааҕан, ырытан, сөптөөх быһаарыыны ылынан олоҕу салайсара буоллар, инники олохпут тупсарыгар туох эмит уларыйыыны таһаарыа эбитэ дуу...

Урут, сэбиэскэй бириэмэҕэ, диирбитигэр тийэбит, оскуолаларга үрдүк, орто үөрэх кыһаларыгар политзанятие, политинформация тиһигин быспакка барара. Онон үүнэн иһэр эдэр көлүөнэ олоҕу кытта тэҥҥэ хаамсаллара, олох хайдах балаһыанньаҕа турарын билэллэрэ, сөптөөх олоҕу тутуһарга үөрэнэллэрэ.

Билиҥҥи ыччат, оскуола оҕолоро аҕыйах сыл буолан баран, олоҕу уһансар дьон буолан тахсыахтара. Олохпут туруга кинилэртэн тутулуктаныаҕа. Онно, биллэн турар, дириҥ билииллээх, көрүүлээх, Сахатын сирин туругурдар, дьон олоҕун тупсарар киһи буолуон наада.

Мин санаабар, Егор Ларионов, Гавриил Романов курдук дьоннор ыстатыйалара үгүстүк хаһыакка тахсан иһэллэрэ буоллар, дьон санаатын уһугуннаран, олоххо тардыһыы, хамсатыы үлэтэ барыа этэ. Оттон билигин олохпут ыарахан диэн олоробут, депутаттарга эрэл суох, быыбардарга ким да буоллун талабыт, онтукайбыт олохпутугар охсуулааҕын билбэппит.

Онон инники өттүгэр олохпут хайдах салаллан барарыгар, оҕолорбут, сиэннэрбит дьоллоох олоххо олороллорун туһугар саха норуота бары толкуйданыахпытын наада.

З.А. ТИХОНОВА, Нам

Социалистическай революция 100 сылын көрсө

САҤА ОЛОХ ИҺИН ОХСУҺУУ

1921-1924 сс. Саха сирин үрдүнэн баайдар уонна үрүҥ гвардеецтар сэриинэн өрө турбут ыарахан балаһыанньалаах кэм этэ. Ити аймалҕаннаах кэмнэргэ Дьуонаан Иванович Кутуков ревком председателинэн, Григорий Карамзин актив чилиэнинэн үлэлээн, нэһилиэк үлэлээн иитиллээччилэрин итэҕэлин эрдэхтик толорбуттара. Ревком Топпой баай (Харитонов Григорий) дьиэтигэр олохтонон үлэлээбитэ. Топпой баай дьиэтигэр үлэлээбит оскуолаҕа Шапошниковтар учууталлаабыттар, Михаил Петрович оҕолору үөрэтэрин тохтотон, үрүҥнэри утары сэриигэ барар. Кинини уола Иннокентий Михайлович солбуйан үөрэппит.

Итинник уодаһыннаах, икки кулгаахтаах истибэтэх, уу харахтаах көрбөтөх кыыллыы өлөрүүгэ биһиги биир дойдулаахтарбыт Дьуонаан Кутуков, Григорий Карамзин бандьыыттар илииларигэр түбэһэн, аламай күн үрүҥ сырдыгыттан, баара-суоҕа 28, 30 саастарыгар маппыттара. Үрүҥ бандьыыттар биэс ый устата Нам улууһугар бүрүүкээн, былааһы ылбыт миэстэлэригэр халаан-талаан, коммунистары, комсомолецтары, ревкомовецтары өлөрбүттэрин таһынан, кинилэр кэргэттэрин, аймахтарын атаҕастаан, кырбаан муҥнаабыттара, элбэх оҕо, дьиэкэргэн тулаайах хаалбыта. Итини барытын Нам улууһун дьоно инникигэ эрэллээх буоланнар, барытын тулуйбуттара.

Дьуонааннаах тутуллуохтарын иннинэ табаарыстара, кыһылларга да, үрүҥнэргэ да сылдьыбыт Хатырык киһитэ Суздалов Ыстапаан-Дьээлтиир, дойдутугар аанан иһэн: «Үрүҥнэр аан бастакынан, ревкомнары тутан иэннэрин хастыахпыт диэн сааналлар, кыһылларга куотуҥ» - диэн сэрэтэн ааспыт. Ону ревком чилиэнэ Кузьма Колесов: «Кыһылларга куотуоҕуҥ» - диэн этии киллэрбитин: «Ама, саха-саханы кырга сылдьыа дуо...?» - диэн итэҕэйбэккэлэр аккаастаан олорон биэрбиттэр. Бандьыыттар чугас эргин нэһилиэктэр ревкомовецтарын, комсомолецтарын, коммунистарын тутан, Көбөкөҥнөө илдьэн накаастаан, ытан өлөртөөбүттэр. Дьуонаан Иванович өлүгүн абаҕата Кутуков Егор Павлович Көбөкөнтөн сыарҕалаах атынан тиэйэн аҕалан, аймах дьонун кытта төрөөбүт алааһыгар «Хара Оттооххо» уҥуоҕун туппуттар. Оттон ревком чилиэнэ Колесов Кузьма-Көҥкө Уус Дьээлтиир эппитин истэн, кыһылларга куотан, саасаадах тутан саҥа былааһы көмүскэспит.

Дьуонааны тутан баралларыгар соҕотох оҕото, 3 саастаах Тима уол, хаалбыт. Хаанымсах бандьыыттар аҕа хааныгар топпокколор, аны кини уолун өлөрөөрү көрдүү сылдьыыттар. Оҕону Дьуонаан аймаҕа Кутуков Иван Петрович (Ньэмньээкээн) ылан кистээбит, өскөтүн булан, ыйдаран кэллэхтэринэ, бэйэлэрин «ийэ», «аҕа» дэттэрэр гына үөрэппиттэр. Атын да олохтоохтор ревкомовец оҕотун харыстаабыттара, ким да этэн биэрбэтэҕэ. Кэлин Тимофей Ионович ахтыы суругар маннык суруйбут этэ: «Мин аҕам өлөрүгэр кыра буоламмын, аҕам мөссүөнүн өйдөөбөппүн, биир дойдулаахтарым, аймахтарым кэпсээннэриттэн билэбин. Мин киһи буоларбар, олоххо сөптөөх суолга үктэнэрбэр абаҕам Алексей Иванович Кутуков улахан оруоллаах. Киниэхэ махталым муҥура суох. Кини куоракка киллэрэн үөрэттэрэн, «милиция» идэтин баһылаабытым. Өр сылларга бар дьонум эйэлээх олоҕун араҥаччылаатым. Билигин Жатай бөһүөлэгэр олохсуйан олоробун, пенсионер да буоллар-бын, милиция отделыгар хараблылыыбын».

Бу суругу 1988 сыллаахха «Умнуллубат 20-с сыллар» диэн ревкомовец Ион Иванович Кутуков туһунан оскуола оҕолорун агитбиригээдэтин сценарийын суруйарбар Тимофей Ионовиһы кытта аймахтарын нөҥүө сибээстэһэн ыыттарбытым. Оттон гражданскай сэрии саҕанааҕы кэми олохтоох кырдьаҕастартан ыйыталаһан, бэчээттэн хасыһан билбиппин, сценарийбар туттубутум. Оскуолаҕа оҕолору кытта көрсүһүүгэ нэһилиэк кырдьаҕастарын ыҥыран, урукку олоҕу, буолбут быһыыны-майгыны кэпсэттэрэрим. Оннук биир көрсүһүүгэ тыыл, үлэ ветерана Кутуков Даниил Егорович (Тайыы) бу курдук кэпсээн турардаах: «Никольскай сэриитигэр кыайтаран, Семёнов (нуучча) командирдаах бандьыыттар этэрээттэрин тобоҕо II Модутунан Улуу Сыһыы алааска кэлэн, тохтоон ааспытын, илэ хараханан көрбүтүм, саҥаларын эт кулгаахпынан истибитим. Мин оччолорго кыра саастаах оҕо да буолларбын, «бу кутталлаах дьоннор кэлбиттэр» диэн өйдөөбүтүм уонна хотон иһигэр, күкүүргэ, саһа сытан кэтээн көрбүтүм. Саһан олорор сирбиттэн көрдөхпүнэ, сүрдээх элбэх саалаах дьон алааһы толорбут этилэр. Кинилэр кэрээнэ суох кыһыллары хайдах курдук кэһэтиэхтэрин туһунан бэйэ-бэйэлэригэр киһиргииллэрин истибитим. Атамааннара Семёнов бандьыыт улахан, искэҥ көрүҥнээх киһи, түөскэ баанаран, хас эмэ киһиэхэ өйөтө сылдьара. Бандьыыттар бэйэлэрэ да нэһиилэ олорор алаас ыалларын астарын былдьаан аһаабыттара, таныктаах таҥастарын таҥныбыттара, аттарыгар отторун аһаппыттара уонна куттаан туран, олохтоох оҕонньору сирдьит оҥостон, Хатырыкка ааспыттара».

Дьуонаан Кутуков кэнниттэн 1922 сыллаахха нэһилиэккэ ревком председателинэн Прокопий Винокуров-Муустай анаммыт. Бу сыл Топпой баай дьиэтигэр оскуола үлэтин сөргүтэн, салгыы үлэлээбит. Бу оскуолаҕа Дьуонаан сурдьа Алексей Кутуков хара күүһүнэн үөрэнэр (үөрэнэр сааһа тахсыбыт эбит) уонна ситиһиилээхтик бүтэрэр.

1922 сыл бэс ыйын бастакы аҥарыгар Иркутскайтан хас да борокуотунан кыһыл армия чаастара көмөҕө Якутскайга кэлбиттэрэ. Олору кытта Якутскай ревкомун председателэ, партия Саха сиринээҕи обкомун секретара М.К. Аммосов кэлбитэ. Саҥа күүс көмөтүнэн ити сыл бэс ыйын 21 күнүгэр 226-с Петроградскай полк, кавалерийскай эскадрон уонна ЧОН ротата, полк командира И.Е. Соколов уопсай хамаандалааһынынан, Никольскайга штабтанан олорбут үрүҥ баанданы үлтү сынньан, килбиэннээх кыайыыны ситиспиттэрэ, нэһилиэктэр аайы саһа сылдьар үрүҥ баандалары олохтоохтор этэрээттэринэн суох оҥорбуттара.

Нам сиригэр 1922 сыл бэс ыйын 21 күнүгэр советскай былаас бигэтик олохтоммута. Улуус киинигэр Куонта-Кириэскэ 1922 сыл балаҕан ыйын 25-28 күннэригэр нэһилиэктэр Советтарын уонна интеллигенциятын маҥнайгы съезтэрэ буолбута. Бу съезкэ М.К. Аммосов кыттыыны ылбыта. Кини Саха сирин байыаннай уонна политическай балаһыанньатын туһунан дакылаат оҥорбута. Кини дакылаатыгар Саха Автономията тэриллибитин, онуоха партия уонна В.И.Ленин уһук хотугу кыраай норуотугар аҕалыы кыһамньытын туһунан чорботон бэлиэтээбитэ. Советтар бастакы съезтэрэ нэһилиэнньэ ортотугар чугастааҕы бириэмэҕэ ыытыллар үлэни быһаарбыта. Съезд быһаарыытын, М.К.Аммосов дакылаатын нэһилиэктэр активистара нэһилиэктэригэр тахсан, үлэһит маассаҕа тиэрдибиттэрэ.

Кырдьык, 1922 сыл саас, Ленин партията уонна правительство саха норуотугар Советскай Автономия буоларыгар үйэлээх дьаһал таһааралларр. Саха норуота РСФСР норуоттарын кытта тэҥ бырааптаах чилиэнэ буолбута. Советскай былаас үрүҥ буунааһын кыттыылаахтарыгар амнистия таһаарбыта. Онон контрреволюционнай күүстэр албыннарыгар түбэспит сахалар уонна хотугу кыра омуктар бэйэлэрин дьиэлэригэр төннүбүттэрэ. Ити сыл буунааһын олорчу тохтотуллубута.

Ол эрээри Совет былааһын иһин сэбилэниилээх охсуһуу өрө күөрэйэн кэлбитэ. Сотору буолаат, Саха республикатын территориятыгар генерал Пепеляев сиэмэх баандалара тоҕо аанаан киирбиттэрэ. Убаластааҕы партийнай тэрилтэ уонна Саха АССР правительствота былааһы, дойдуну көмүскүүргэ саха норуотун ыҥырбыта. Нам кыһыл партизанскай этэрээтэ Пепеляев генерал баандатын суох оҥорорго эмиэ кыттыбыта, саасаадах тутан геройдуу охсуһан, эдэр советскай Ийэ дойдуга сулууспалааһын чаҕылхай холобурун көрдөрбүттэрэ. Тастан саба түһүүнү тохтотуспут, үрүҥ баандалары урусхалласпыт, бүтэһиктээх кыайыыны ситиспит дьоннор ортолоругар бааллар: И.Е. Винокуров, Г.И. Попов, И.Ф Решетников, Г.И. Эверстов, И.Н. Колмогоров, П.С. Шапошников, П.П. Попов о.д.а. киэн тутта аатыыбыт. Нам дьоно патриотизм үрдүк холобурун көрдөрүүлэригэр саха норуотун туһугар өйүн-санаатын, олоҕун анаабыт Максим Кирович Аммосов оруола улахан.

Эйэлээх олох кэлэрин кытта, ССРС норуоттарын бырааттыы көмөлөрүнэн, ордук нуучча норуотун көмөтүнэн, Саха сирин норуотун хаһаайыстыбатын чөлүгэр түһэрии уонна социализмы тутуу саҕаламмыта.

Бэлэмнээтэ Е. ЛУКИНОВА, Модут, кыраайы үөрэтээччи

Понедельник, 13 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15, 03.45 Наедине со всеми 16+
13.20, 14.10, 15.15 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Давай поженимся! 16+
18.00 Первая Студия 16+
20.00 Пусть говорят 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Мурка» 16+
23.30 Вечерний Ургант 16+
00.05 Наина Ельцина. Объяснение любви 12+
01.05 Ночные новости
01.20, 03.05 Х/ф «Валланцаска - ангелы зла» 18+

Вторник, 14 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15, 03.05 Наедине со всеми 16+
13.20, 14.10, 15.15 Время покажет 16+
16.00, 04.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Давай поженимся! 16+
18.00 Первая Студия 16+
20.00 Пусть говорят 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Мурка» 16+
23.35 Вечерний Ургант 16+
00.05 Ночные новости
00.20 Из племени гончих псов 12+
01.25 Х/ф «Три дюйма» 12+

Среда, 15 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.05 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15 Наедине со всеми 16+
13.20, 14.10, 15.15 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Давай поженимся! 16+
18.00 Первая Студия 16+
20.00 Пусть говорят 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Мурка» 16+
23.35 Вечерний Ургант 16+
00.10 Ночные новости
00.25 Николай II. Последняя воля императора 16+
01.30, 03.05 Х/ф «Порочный круг» 16+

Четверг, 16 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.15 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15, 03.20 Наедине со всеми 16+
13.20, 14.10, 15.15 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Давай поженимся! 16+
18.00 Первая Студия 16+
20.00 Пусть говорят 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Мурка» 16+
23.35 Вечерний Ургант 16+
00.10 Ночные новости
00.25 На ночь глядя 16+
01.20, 03.05 Х/ф «Она его обожает» 16+

Пятница, 17 марта
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 14.00, 15.00 Новости
09.10 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15 Наедине со всеми 16+
13.20, 14.10, 15.15 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Жди меня 16+
18.00 Вечерние Новости
18.45 Человек и закон 16+
19.50 Поле чудес 16+
21.00 Время
21.30 Голос. Дети 12+
23.15 Вечерний Ургант 16+
00.00 Городские пижоны 16+
01.55 Х/ф «Он, я и его друзья» 16+
03.55 Х/ф «Верные ходы» 16+

Суббота, 18 марта
06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Х/ф «Одинокая женщина желает познакомиться» 12+
08.00 Играй, гармонь любимая! 12+
08.45 Смешарики. Спорт 12+
09.00 Умницы и умники 12+
09.45 Слово пастыря 12+
10.15 Роза Сябитова. Сваха на выданье 12+
11.20 Смак 12+
12.15 Идеальный ремонт 12+
13.10 На 10 лет моложе 16+
14.00 Х/ф «Новая жена» 12+
16.10 Голос. Дети 12+
18.00 Вечерние Новости
18.15 Кто хочет стать миллионером? 16+
19.10 Минута славы 16+
21.00 Время
21.20 Сегодня вечером 16+
23.00 Прожекторперисхилтон 16+
23.35 Х/ф «Крид. Наследие Рокки» 16+
02.05 Х/ф «Дело СК1» 16+
04.20 Модный приговор 12+

Воскресенье, 19 марта
05.30, 06.10 Наедине со всеми 16+
06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.40, 02.00 Х/ф «Дачная поездка сержанта Цыбули» 12+
08.10 Смешарики. ПИНкод 12+
08.25 Часовой 12+
08.55 Здоровье 16+
10.15 Непутевые заметки 12+
10.35 Пока все дома 12+
11.25 Фазенда 12+
12.15 ТилиТелеТесто 12+
13.45 Теория заговора 16+
14.45 Церемония вручения народной премии «Золотой граммофон» 16+
17.45 Х/ф «Иван Васильевич меняет профессию» 12+
19.30 Лучше всех! 12+
21.00 Воскресное «Время»
22.30 Цари океанов 12+
23.35 Полиция Майами 16+
03.25 Модный приговор 12+
04.25 Контрольная закупка 12+

Понедельник, 13 марта
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.40, 14.40, 17.20, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т/с «Каменская» 16+
14.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
17.40 Прямой эфир 16+
18.50 60 Минут 12+
21.00 Т/с «Круговорот» 12+
23.30 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+
02.00 Т/с «Екатерина» 12+
03.45 Т/с «Дар» 12+

Вторник, 14 марта
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.40, 14.40, 17.20, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т/с «Каменская» 16+
14.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
17.40 Прямой эфир 16+
18.50 60 Минут 12+
21.00 Т/с «Круговорот» 12+
23.30 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+
02.00 Т/с «Екатерина» 12+
03.45 Т/с «Дар» 12+

Среда, 15 марта
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.40, 14.40, 17.20, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т/с «Каменская» 16+
14.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
17.40 Прямой эфир 16+
18.50 60 Минут 12+
21.00 Т/с «Круговорот» 12+
23.30 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+
02.00 Т/с «Екатерина» 12+
03.45 Т/с «Дар» 12+

Четверг, 16 марта
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.40, 14.40, 17.20, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т/с «Каменская» 16+
14.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
17.40 Прямой эфир 16+
18.50 60 Минут 12+
21.00 Т/с «Круговорот» 12+
23.30 Поединок 12+
01.30 Т/с «Екатерина» 12+
03.05 Т/с «Дар» 12+

Пятница, 17 марта
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.40, 14.40, 17.20, 20.45 Вести. Местное время
11.55 Т/с «Каменская» 16+
14.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
17.40 Прямой эфир 16+
18.50 60 Минут 12+
21.00 Юморина 12+
23.20 Х/ф «Нарочно не придумаешь» 12+
01.40 Х/ф «Жених» 12+
03.40 Т/с «Дар» 12+

Суббота, 18 марта
05.15 Т/с «Чокнутая» 12+
07.10 Живые истории 12+
08.00, 11.20 Вести. Местное время
08.20 Россия. Местное время 12+
09.20 Сто к одному 12+
10.10 Пятеро на одного 12+
11.00, 14.00 Вести
11.40 Измайловский парк 16+
14.20 Х/ф «Вопреки всему» 12+
18.00 Субботний вечер 12+
20.00 Вести в субботу
21.00 Х/ф «Напрасные надежды» 12+
00.50 Х/ф «Тариф «Счастливая семья» 12+
02.50 Т/с «Марш Турецкого-2» 12+

Воскресенье, 19 марта
05.00 Т/с «Чокнутая» 12+
07.00 Мульт утро 12+
07.30 Сам себе режиссёр 12+
08.20, 03.20 Смехопанорама 12+
08.50 Утренняя почта 12+
09.30 Сто к одному 12+
10.20 Вести-Москва
11.00, 14.00 Вести
11.20 Смеяться разрешается 12+
13.10 Семейный альбом 12+
14.20 Х/ф «Родное сердце» 12+
18.00 Танцуют все! 12+
20.00 Вести недели
21.50 Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым 12+
23.50 Х/ф «Крым. Путь на Родину» 12+
02.20 Т/с «Женщины на грани» 12+

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 19 МАРТА
00:35

«Полиция Майами: Отдел нравов». (США, Германия, Парагвай, Уругвай, 2006г.) Криминальная драма.

Детективы Сонни Крокет и Рикардо Таббс полны решимости остановить торговцев наркотиками, наводняющих Майами этим смертельным зельем. Они работают «под прикрытием», внедряясь в мафиозные структуры с целью их уничтожить. Но однажды Джеймс Крокет влюбляется... в девушку мафиозного босса.

Режиссер: Майкл Мэнн.

В ролях: Колин Фаррелл, Джейми Фокс, Ли Гонг, Наоми Харрис, Сиаран Хайндс, Джастин Теру, Барри Шабака Хенли, Луис Тосар.

Понедельник, 13 марта
12.30 Д/ф «Спортивный детектив» 16+
13.30, 14.55, 16.30, 18.05, 21.00 Новости
13.35, 18.10, 21.05, 06.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
15.00 Д/ф «Русская Сельта» 12+
15.30 Биатлон. Кубок мира. Одиночная смешанная эстафета. Трансляция из Финляндии 0+
16.35 Биатлон. Кубок мира. Смешанная эстафета. Трансляция из Финляндии 0+
18.40 Футбол. Чемпионат Англии. «Ливерпуль» - «Бернли» 0+
20.40 Десятка! 16+
21.35 Спортивный репортёр 12+
21.55 Континентальный вечер 12+
22.25 Хоккей. КХЛ. 1/2 финала конференции «Восток». «Барыс» (Астана) - «Металлург» (Магнитогорск). Прямая трансляция
00.55 ЕвроТур. Обзор матчей недели 12+
01.25 РОСГОССТРАХ Чемпионат России по футболу. «Локомотив» (Москва) - «Краснодар». Прямая трансляция
03.25 «Тотальный разбор» с Валерием Карпиным 12+
04.40 Футбол. Кубок Англии. 1/4 финала. «Челси» - «Манчестер Юнайтед». Прямая трансляция
07.25 Х/ф «Боксёр» 16+
09.05 Х/ф «Неоспоримый 3» 16+
10.50 Х/ф «Кольцевые гонки» 16+

Вторник, 14 марта
12.30 Д/ф «Спортивный детектив» 16+
13.30, 14.55, 18.00, 20.55, 23.25, 03.25 Новости
13.35, 18.05, 21.00, 23.30, 06.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
15.00 ЕвроТур. Обзор матчей недели 12+
15.30 Д/ф «Я верю в чудеса» 16+
17.30 Д/с «Жестокий спорт» 16+
18.35, 10.30 Профессиональный бокс. Максим Власов против Томаша Лоди. Трансляция из Испании 16+
20.35, 03.35 Спортивный репортёр 12+
21.30 Профессиональный бокс. Николай Потапов против Антонио Ниевеса. Бой за титул чемпиона по версии WBO NABO в легчайшем весе. Кларесса Шилдс против Сильвии Шабадос. Бой за титул чемпиона по версии NABF в среднем весе. Трансляция из США 16+
00.00 Спортивный заговор 16+
00.30 Континентальный вечер 12+
00.55 Хоккей. КХЛ. 1/2 финала конференции «Запад». «Локомотив» (Ярославль) - ЦСКА. Прямая трансляция
03.55 Все на футбол! 12+
04.40 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Ювентус» (Италия) - «Порту» (Португалия). Прямая трансляция
07.10 Обзор Лиги чемпионов 12+
07.40 Волейбол. Лига чемпионов. Мужчины 0+
09.40 Д/ф «Отложенные мечты» 16+

Среда, 15 марта
12.30 Д/ф «Спортивный детектив» 16+
13.30, 14.55, 18.00, 20.55, 23.25, 00.20, 03.25 Новости
13.35, 18.05, 21.00, 23.30, 06.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
15.00 Спортивный заговор 16+
15.30 Д/с «Высшая лига» 12+
16.00, 09.40 Смешанные единоборства. Fight Nights. Николай Алексахин против Ясубея Эномото. Трансляция из Брянска 16+
18.35 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Лестер» (Англия) - «Севилья» (Испания) 0+
20.35, 03.30 Спортивный репортёр 12+
21.30 Смешанные единоборства. UFC. Витор Белфорт против Келвина Гастелума. Трансляция из Бразилии 16+
00.00 Десятка! 16+
00.25 Континентальный вечер 12+
00.55 Хоккей. КХЛ. 1/2 финала конференции «Восток». «Ак Барс» (Казань) - «Авангард» (Омская область). Прямая трансляция
04.10 Все на футбол! 12+
04.40 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Монако» - «Манчестер Сити» (Англия). Прямая трансляция
07.10 Обзор Лиги чемпионов 12+
07.40 Волейбол. Лига чемпионов. Мужчины 0+
11.45 Д/с «1+1» 16+

Четверг, 16 марта
12.30 Д/ф «Спортивный детектив» 16+
13.30, 14.55, 18.00, 20.55, 00.30 Новости
13.35, 18.05, 21.00, 00.40, 07.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
15.00 Х/ф «Парень-каратист 4» 12+
17.05 Д/ф «Бой в большом городе. Шоу продолжается» 16+
18.35 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Атлетико» (Испания) - «Байер» (Германия) 0+
20.35, 01.10 Спортивный репортёр 12+
21.30 Смешанные единоборства. Женские бои 16+
22.30 Х/ф «Тяжеловес» 16+
01.30 «Наши в Лиге Европы». Специальный репортаж 12+
02.00 Все на футбол! 12+
02.50 Футбол. Лига Европы. 1/8 финала. «Краснодар» (Россия) - «Сельта» (Испания). Прямая трансляция
04.55 Футбол. Лига Европы. 1/8 финала. «Манчестер Юнайтед» (Англия) - «Ростов» (Россия). Прямая трансляция
07.30 Обзор Лиги Европы 12+
08.00 Х/ф «Кольцевые гонки» 16+
09.40 Д/ф «Ложь Армстронга» 16+
12.00 Спортивный заговор 16+

Пятница, 17 марта
12.30 Д/ф «Спортивный детектив» 16+
13.30, 14.55, 17.30, 21.20, 02.00 Новости
13.35, 17.35, 21.25, 05.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
15.00 Звёзды футбола 12+
15.30, 18.00 Футбол. Лига Европы. 1/8 финала 0+
20.00 Футбол. Лига чемпионов. Жеребьевка 1/4 финала. Прямая трансляция из Швейцарии
20.20 Десятка! 16+
20.40 Спортивный репортёр 12+
21.00 Футбол. Лига Европы. Жеребьевка 1/4 финала. Прямая трансляция из Швейцарии
21.55 Хоккей. КХЛ. 1/2 финала конференции «Восток». Прямая трансляция
00.30 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Мужчины. Прямая трансляция из Норвегии
02.10 Все на футбол! Афиша 12+
03.10 Лыжный спорт. Кубок мира. Спринт. Финал. Прямая трансляция из Канады
05.45 Профессиональный бокс. Айк Шахназарян против Эла Риверы. Бой за титул WBC International Silver в первом полусреднем весе. Трансляция из Москвы 16+
07.30 Баскетбол. Евролига. Мужчины. «Баскония» (Испания) - ЦСКА (Россия) 0+
09.30 Бобслей и скелетон. Кубок мира. Трансляция из Кореи 0+
10.00 Х/ф «Ледяные замки» 16+
11.45 Д/с «1+1» 16+

Суббота, 18 марта
12.30 Д/ф «Спортивный детектив» 16+
13.30, 14.05, 15.15, 17.10, 20.00, 21.25, 02.45 Новости
13.35 Все на Матч! События недели 12+
14.15 Диалог 12+
15.25 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Женщины. Трансляция из Норвегии 0+
17.15 Биатлон. Кубок мира. Спринт. Мужчины. Трансляция из Норвегии 0+
19.00 Все на футбол! Афиша 12+
20.05 Биатлон с Дмитрием Губерниевым 12+
20.35 Биатлон. Кубок мира. Гонка преследования. Женщины. Прямая трансляция из Норвегии
21.30, 01.25, 05.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
22.00 РОСГОССТРАХ Чемпионат России по футболу. «Локомотив» (Москва) - «Спартак» (Москва). Прямая трансляция
00.30 Биатлон. Кубок мира. Гонка преследования. Мужчины. Трансляция из Норвегии 0+
01.55 Лыжный спорт. Кубок мира. Масс-старт. Мужчины. Прямая трансляция из Канады
02.55 Х/ф «Женский бой» 16+
06.00 Смешанные единоборства. UFC. Джими Манува против Кори Андерсона. Прямая трансляция из Великобритании
08.00 Бобслей и скелетон. Кубок мира. Трансляция из Кореи 0+
08.30 Кёрлинг. Чемпионат мира. Женщины. Россия - Корея. Трансляция из Китая 0+
10.00 Профессиональный бокс. Геннадий Головкин против Даниэля Джейкобса. Бой за титулы чемпиона мира по версиям WBA, WBC и IBF в среднем весе. Прямая трансляция из США

Воскресенье, 19 марта
12.30 Профессиональный бокс. Геннадий Головкин против Даниэля Джейкобса. Бой за титулы чемпиона мира по версиям WBA, WBC и IBF в среднем весе. Прямая трансляция из США
13.00, 14.55, 18.00, 19.05, 20.45, 00.25 Новости
13.10 Д/ф «Мэнни» 16+
15.05 Биатлон. Кубок мира. Гонка преследования. Женщины. Трансляция из Норвегии 0+
16.00 Кёрлинг. Чемпионат мира. Женщины. Россия - Канада. Прямая трансляция из Китая
18.05 Биатлон. Кубок мира. Гонка преследования. Мужчины. Трансляция из Норвегии 0+
19.10 Биатлон. Кубок мира. Масс-старт. Женщины. Прямая трансляция из Норвегии
20.15 Д/с «Несвободное падение» 16+
20.50, 00.30, 05.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
21.20 Биатлон. Кубок мира. Масс-старт. Мужчины. Прямая трансляция из Норвегии
22.25 РОСГОССТРАХ Чемпионат России по футболу. «Терек» (Грозный) - ЦСКА. Прямая трансляция
01.25 РОСГОССТРАХ Чемпионат России по футболу. «Зенит» (Санкт-Петербург) - «Арсенал» (Тула). Прямая трансляция
03.25 После футбола с Георгием Черданцевым
05.45 Лыжный спорт. Кубок мира. Гонка преследования. Мужчины. Трансляция из Канады 0+
06.45 Х/ф «Жертвуя пешкой» 16+
08.50 Бобслей и скелетон. Кубок мира. Трансляция из Кореи 0+
09.20 Х/ф «Судью на мыло» 16+
11.05 После футбола с Георгием Черданцевым 12+
12.10 Десятка! 16+

13 марта, понедельник
06:00 Дьикти кэрэ Сиинэҕэ 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Дойдум дьоно (Кэбээйи ТВ) 6+
10:45 Дойдум дьоно (Нам ТВ) 6+
11:15 Ис сүрэхтэн 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 Далбар Хотун-2017 6+
16:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
17:00 Аал-луук мас 6+
17:30 Дойдум дьоно (Хотун Бүлүү ТВ) 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Муниципалитет 6+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 В мире профессий 6+
19:30 Считаю важным 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Аал-луук мас 6+
22:00 Саҥа кэм киһитэ (Сунтаар ТВ) 6+
22:30 Саха сирэ-Якутия 12+

14 марта, вторник
06:00 Буотама үрэххэ сырдык санаалар 6+
06:45 Дойдум дьоно (Хотун Бүлүү ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Дойдум дьоно (Ньурба ТВ) 6+
10:45 Саҥа кэм киһитэ (Сунтаар ТВ) 6+
11:15 «Сааскы кэми» бииргэ ааҕабыт 6+
11:30 Чэгиэн-чэбдик буол 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 Далбар Хотун-2017 6+
16:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
17:00 Геван 6+
17:30 Дойдум дьоно (Бороҕон ТВ) 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Прогресс 6+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 Советуем 6+
19:30 Олох үөһүгэр 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Кэм кэрэһитэ 6+
21:45 Дойдум дьоно (Таатта ТВ) 6+
22:30 Саха сирэ-Якутия 12+

15 марта, среда
06:00 Талба айылҕалаах Мууна үрэххэ 6+
06:30 Дойдум дьоно (Бэрдьигэс ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Дойдум дьоно (НьурбаТВ) 6+
11:00 Дойдум дьоно (Майа ТВ) 6+
11:30 Кэл, олор, сэһэргэһиэх...6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 Геван. Айар куппут абыланҕар... 6+
16:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
17:00 Дойдум дьоно (Хотун Бүлүү ТВ) 6+
17:30 Хотугу сулус 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 В мире профессий 6+
18:30 Дальневосточный гектар 6+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 Питер-лайф 6+
19:30 Один из нас 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 «Липснели»-оһох-Саха сиригэр 6+
22:00 Хранители времени 6+
22:30 Саха сирэ-Якутия 12+

16 марта, четверг
06:00 Көҕүөр ойууттан кынаттанан... (Бороҕон ТВ) 6+
06:30 Саҥа кэм киһитэ (Сунтаар ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Дойдум дьоно (Хотун Бүлүү ТВ) 6+
10:45 «Сааскы кэми» бииргэ ааҕабыт 6+
11:00 Дойдум дьоно (ТВ Хаҥалас) 6+
11:30 Сайа этиим... 12+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 Бал молодежи (ТВ Розовая чайка) 6+
15:30 Дойдум дьоно (Хотун Бүлүү ТВ) 6+
16:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
17:00 ТОК 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Новости спорта 6+
18:30 Новости парламента 6+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 Болҕомто киинигэр 12+
19:30 Олох үөһүгэр 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Хранители времени 6+
21:45 Аал-луук мас 6+
22:30 Саха сирэ-Якутия 12+

17 марта, пятница
06:00 Дойдум дьоно (Майа ТВ) 6+
06:30 Тепло женских ладоней (ТВ Чароит) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Муниципалитет 6+
10:45 Кинозавод 6+
11:30 «Сааскы кэми» бииргэ ааҕабыт 6+
11:45 Тыыннаах дорҕоон 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 Дойдум дьоно (Хотун Бүлүү ТВ) 6+
16:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
17:00 Геван 6+
17:30 Моя Якутия 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Байанай 6+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Продвижение 6+
19:15 Эргимтэ 6+
19:30 Будем вместе 6+
19:45 Спорт-клуб 6+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Кэм кэрэһитэ 6+
21:45 Түһүлгэ тула 6+
22:15 Үйэлээх хоһооннор (Бэрдьигэс ТВ) 6+
22:30 Саха сирэ-Якутия 12+

18 марта, суббота
06:00 Дойдум дьоно (Хаҥалас ТВ) 6+
06:30 Дойдум дьоно (Хотун Бүлүү ТВ) 6+
07:00 Дойдум дьоно (Бороҕон ТВ) 6+
07:30 Родные по судьбе... (ТВ Алдан) 6+
07:45 Сырдык сүүрээн сулустардыын 6+
09:15 Дойдум дьоно (Бэрдьигэс ТВ) 6+
09:45 Саха итэҕэлэ 6+
10:15 Будем вместе 6+
10:30 Советуем 6+
10:45 Истиҥ илдьит 6+
11:30 Хранители времени 6+
12:00 Кэм кэрэһитэ 6+
12:30 Чэгиэн-чэбдик буол!
13:30 Күнтэн күн 12+
14:15 Эрэл-эдэр сааспыт кэрэ ахтылҕана... 6+
15:45 Күнчээн 0+
16:15 Хотугу сулус 6+
16:45 ТВ-спорт 6+
17:45 Геван 6+
18:15 Ыраах-чугас аймахтарбыт 6+
18:30 Розыгрыш призов от ТД «Стайер» 6+
19:00 Истиҥ илдьит 6+
19:45 Сардаана 6+
20:30 Якутия. День за днем 12+
21:15 Айылгы 6+
22:15 Тыыннаах дорҕоон 6+

19 марта, воскресенье
06:00 Ахтылҕан иэйиилээх көрсүһүүлэр (Таатта ТВ) 6+
06:30 Дойдум дьоно (Сунтаар ТВ) 6+
07:00 Дойдум дьоно (Хотун Бүлүү ТВ) 6+
07:30 Дойдум дьоно (Ньурба ТВ) 6+
08:00 Түһүлгэ тула 6+
08:30 Простые истины 6+
09:00 Полярная звезда 0+
09:45 Т.О.К.6+
10:45 Истиҥ илдьит 6+
11:30 Хранители времени 6+
12:00 Кэм кэрэһитэ 6+
12:30 Кэл, олор, сэһэргэһиэх...
13:30 Якутия. День за днем 12+
14:15 Дойдум дьоно (Панорама ТВ) 6+
15:00 Дойдум дьоно (Майа ТВ) 6+
15:30 Күнчээн 0+
16:00 Прогресс 6+
16:30 ТВ-спорт 6+
17:30 Геван 6+
18:00 Аал-луук мас 6+
18:15 Советуем 6+
18:30 Истиҥ илдьит 6+
19:15 Ис сүрэхтэн 6+
20:30 Якутия. День за днем 12+
21:15 Байанай 6+
21:45 Кинозавод 6+
22:15 Сүрэх иэйиитэ... Лина Акимова кэнсиэрэ 6+

К ВНИМАНИЮ СОЦИАЛЬНО – ОРИЕНТИРОВАННЫХ НЕКОММЕРЧЕСКИХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ!

В целях реализации Закона Республики Саха (Якутия) «О государственной поддержке социально – ориентированных некоммерческих организаций в Республике Саха (Якутия)», объявить конкурс проектов социально – ориентированных некоммерческих организаций с 27 февраля по 7 марта 2017 г. согласно «Порядка предоставления субсидий из местного бюджета социально – ориентированным некоммерческим организациям МО «Намский улус» по результатам конкурсного отбора и представления отчетности о расходовании средств указанной субсидии» на реализацию мероприятий целевой муниципальной программы «Поддержка социально-ориентированных некоммерческих организаций в Намском улусе на 2017-2019 гг.». Конкурс проводится по направлениям:

1. Социальная поддержка и защита граждан (в т.ч. повышение качества жизни людей пожилого возраста, социальная адаптация инвалидов и их семей, поддержка материнства и детства, поддержка малолетних детей, оказавшихся в трудной жизненной ситуации;

2. Развитие межнационального сотрудничества, сохранение и защита самобытности, культуры, языков и традиций народов Российской Федерации (в т.ч. поддержка культуры, духовного развития народов и межнационального сотрудничества, развитие конного спорта).

3. Деятельность в области образования, просвещения, науки, культуры, искусства, здравоохранения, профилактики и охраны здоровья граждан, пропаганды здорового образа жизни, улучшения морально-психологического состояния граждан, физической культуры и спорта и содействие указанной деятельности, а также содействие духовному развитию личности (в т.ч. поддержка инициатив в развитии, пропаганде здорового образа жизни).

4. Охрана окружающей среды (в т.ч. поддержка инициатив по защите экологии улуса, активизация детско-юношеских инициатив для экологического просвещения населения, организация научно-исследовательских экспедиций).

5. Оказание юридической помощи на безвозмездной или на льготной основе гражданам и некоммерческим организациям и правовое просвещение населения, деятельность по защите прав и свобод человека и гражданина (в т.ч. правовое просвещение населения, оказание юридической поддержки СО НКО).

Участниками конкурса могут быть некоммерческие организации, созданные в предусмотренных Федеральным законом «О некоммерческих организациях» формах, зарегистрированные и осуществляющие на территории МО «Намский улус» в соответствии со своими учредительными документами один или несколько видов деятельности, предусмотренных пунктами 1 и 2 статьи 31.1 Федерального закона «О некоммерческих организациях».

Пакет документов для участия в конкурсе предоставляется в администрацию улуса, каб. 215 (управление по семейной и молодежной политике).

КАК ЭЦП СОКРАТИТ РАСХОДЫ ПРИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ РЕГИСТРАЦИИ ЮРИДИЧЕСКОГО ЛИЦА И ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ

Электронный сервис сайта ФНС России «Подача электронных документов на государственную регистрацию» является самым удобным видом представления документов на регистрацию юридических лиц и индивидуальных предпринимателей в регистрирующий орган.

В первую очередь, сокращаются расходы, связанные с государственной регистрацией. Не требуется обязательного заверения подлинности подписи заявителя в нотариальном порядке (2500р.), а также обязательного оформления нотариальной доверенности для представителя (от 2200р. до 4200р.).

Несомненное преимущество сервиса сайта ФНС России - круглосуточная доступность, отсутствие очередей, экономия времени заявителей, возможность онлайн оплаты госпошлины, а также минимизация ошибок при заполнении заявлений.

Наличие электронной цифровой подписи (ЭЦП) ЮЛ и ИП позволит направить пакет документов для государственной регистрации, минуя посещение регистрирующего органа. Электронный документ может направить заявитель или нотариус с ЭЦП.

Главным условием для проведения успешной процедуры регистрации является наличие интернета.

ЭЦП можно получить в любом удостоверяющем центре, аккредитованном в сети доверенных центров ФНС России.

На сайте налоговой службы (www.nalog.ru) в разделе «Иные функции ФНС» размещены пошаговые инструкции, по порядку регистрации юридического лица и физического лица в качестве индивидуального предпринимателя, по внесению изменений в учредительные документы, а также приведен порядок реорганизации и ликвидации ЮЛ и ИП.

Специальная бесплатная программа позволит сформировать заявление и пакет необходимых документов, не выходя из офиса или дома.

При этом необходимо руководствоваться Федеральным законом от 08.08.2001 № 129-ФЗ «О государственной регистрации юридических лиц и индивидуальных предпринимателей».

А также ознакомьтесь с Приказом ФНС России от 25 января 2012 г. № ММВ-7-6/25@ «Об утверждении форм и требований к оформлению документов, представляемых в регистрирующий орган при государственной юридических лиц, индивидуальных предпринимателей и крестьянско-фермерского хозяйств».

Единый регистрационный центр МРИ ФНС РФ № 5 по РС (Я)

ВСТУПИЛ В ЗАКОННУЮ СИЛУ ОБВИНИТЕЛЬНЫЙ ПРИГОВОР В ОТНОШЕНИИ ГРУППЫ ЛИЦ ПО ФАКТУ ХИЩЕНИЯ ИМУЩЕСТВА ОАО «САХАЗЕРНОПРОДУКТ».

Прокуратура Намского района поддержала государственное обвинение по уголовному делу в отношении группы лиц по факту хищения имущества ОАО «Сахазернопродукт».

Судом установлено, что подсудимые в составе 4 лиц возрастом от 24 до 28 лет, вступив в предварительный сговор, действуя по единому умыслу, совершили кражу имущества ОАО «Сахазернопродукт».

Предметом хищения явились циркулярные насосы, бойлер, газовые горелки, подпиточные насосы, трубы, радиаторы, металлические регистры, расположенные в помещении котельной комбикормового завода ОАО «Сахазернопродукт». В результате преступных действий обществу причинен материальный ущерб на сумму более 750 тысяч рублей.

В судебном заседании подсудимые признали вину в полном объеме.

С учетом мнения государственного обвинителя, судом назначено наказание в виде лишения свободы условно с испытательным сроком.

Приговор суда вступил в законную силу.

В НАМСКОМ РАЙОНЕ ВСТУПИЛ В ЗАКОННУЮ СИЛУ ОБВИНИТЕЛЬНЫЙ ПРИГОВОР В ОТНОШЕНИИ ЛИЦА, ОБВИНЯЕМОГО В СОВЕРШЕНИИ КРАЖИ И МОШЕННИЧЕСТВА С ПРИЧИНЕНИЕМ ЗНАЧИТЕЛЬНОГО УЩЕРБА ГРАЖДАНАМ.

Прокуратура Намского района поддержала государственное обвинение по уголовному делу в отношении гр. С., ранее судимого за совершение аналогичных преступлений. Он признан виновным в совершении преступлений, предусмотренных п. «в» ч.2 ст.158 УК РФ, ч.2 ст.159 УК РФ, ч.2 ст.159 УК РФ.

В судебном заседании установлено, что в период времени с 02.12.2015 – по 07.12.2015 подсудимый, с целью продать и выручить для себя денежные средства, с автомашины марки «Тойота» тайно похитил 4 колеса в комплекте, стоимостью 5 850 рублей каждое. Похищенными колесами впоследствии распорядился по своему усмотрению.

Далее, в период времени с 10.12.2015 – по 17.12.2015, гр. С. решил путем обмана, похитить денежные средства у гр. О., заведомо зная о желании последнего купить двигатель для своей автомашины. Далее, без намерения исполнить, гр. С. предложил гр. О. свою помощь в приобретении двигателя. С целью доведения своего преступного умысла, гр. С. сообщил ложные сведения о том, что его друг находится в г. Владивостоке и готов привезти двигатель. Гр. О., будучи введенным в заблуждение, не подозревая о преступных намерениях гр. С., через услугу «Мобильный банк» перечислил денежные средства в размере 25 000 рублей.

В период времени с 19 января 2016 – по 02 марта 2016, путем обмана, без намерения возвратить, гр. С. получал от знакомой С., будучи введенной в заблуждение, денежные средства в размере 21 550 рублей.

Собранные следствием доказательства в полном объеме подтвердили предъявленное обвинение.

Учитывая характер совершенного преступления, а также тот факт, что гр. С. был ранее неоднократно судим, государственный обвинитель занял принципиальную позицию и просил суд назначить ему меру наказания связанную с изоляцией от общества.

С учетом мнения государственного обвинителя, суд приговорил мужчину к 4 годам лишения свободы с отбыванием наказания в колонии строгого режима.

Приговор суда вступил в законную силу.

ПРОКУРАТУРА НАМСКОГО РАЙОНА РАЗЪЯСНЯЕТ ПОРЯДОК ВОЗБУЖДЕНИЯ УГОЛОВНОГО ДЕЛА ЧАСТНОГО ОБВИНЕНИЯ

В уголовно-процессуальном законодательстве различают три вида обвинения – частное, частно-публичное и публичное.

Самым малочисленным из всех существующих видов уголовного преследования являются дела частного обвинения.

Дела частного обвинения предполагают преследование за совершение преступлений, не представляющих большой общественной опасности, предусмотренных следующими статьями Уголовного кодекса РФ – умышленное причинение легкого вреда здоровью (ст. 115), нанесение побоев лицом, подвергнуты административному наказанию (ст. 116.1), клевета (ст. 128.1).

С заявлением о противоправных деяниях, предусмотренных ч.1 ст.115, ст.116.1 ,ст.128.1 УК РФ, заявитель вправе обратиться в мировой суд. При этом заявление должно содержать:

- наименование судебного органа (например, мировому судье судебного участка №21 Намского района);
- изложение обстоятельств совершенного преступления с указанием времени, места, способа совершенного противоправного деяния;
- просьбу о принятии дела к производству;
- сведения о пострадавшем, подтвержденные документально (прилагать копию документа, устанавливающего личность, серия и номер паспорта);
- все известные данные о виновнике преступления (ФИО, место проживания и иные данные);
- перечень очевидцев с указанием адресов (при наличии информации о номерах контактных телефонов, следует указать и их тоже — таким образом процедура вызова свидетелей существенно ускоряется);
- подпись заявителя.

Важно знать: к заявлению необходимо приложить копии в количестве, равном числу лиц, подлежащих привлечению к ответственности.

Несмотря на то, что важнейшим признаком дел частного обвинения является недопустимость его возбуждения при отсутствии заявления потерпевшего, исключения всё же существуют. Они четко перечислены в части 4 статьи 20 УПК РФ, в силу которой следователь с разрешения своего руководителя или дознаватель по согласованию с прокурором вправе возбудить дело частного обвинения, не опираясь на жалобу пострадавшего при следующих условиях:

- отсутствие у потерпевшего возможности самостоятельно защищать свои права и законные интересы в силу зависимого или беспомощного состояния;
- совершение преступления лицом, данные которого неизвестны.

Заявитель предупреждается об уголовной ответственности за заведомо ложный донос в соответствии со ст.306 УК РФ, о чем в заявлении делается отметка. Одновременно мировой судья разъясняет заявителю его право на примирение с лицом, в отношении которого подано заявление. Право на внесение заявления о прекращении уголовного дела частного обвинения сохраняется за потерпевшим в течение всего времени производства, вплоть до удаления суда в совещательную комнату.

С момента принятия заявления судом к своему производству, о чем выносится постановление, заявитель является частным обвинителем, поддерживающим обвинение в суде.

Помощник прокурора Намского района М.И. Федоров

МОЖНО УЗНАТЬ ЗАДОЛЖЕННОСТЬ НА ПОРТАЛЕ ГОСУСЛУГ

Граждане имеют возможность получить госуслуги, предоставляемые Федеральной налоговой службой, не только на сайте Федеральной налоговой службы, но также и через Единый портал государственных и муниципальных услуг.

Использование электронных возможностей экономит время заявителя и сокращает бумажный документооборот.

Для этого создан раздел «Налоги и финансы». В нем можно проверить, есть ли у вас задолженность по налогам. Для этого достаточно ввести ваш ИНН. Вы заполняете заявку в электронном виде и получаете информацию о задолженности.

Также на портале можно записаться на прием в инспекцию для получения выписки из ЕГРН (Единого государственного реестра налогоплательщиков).

Для желающих есть возможность заполнения декларации о доходах по форме 3-НДФЛ. Для этого нужно скачать программу «Налогоплательщик ЮЛ».

Это особенно актуально сейчас, в период декларационной кампании. Граждане, которые в прошлом году продали недвижимость, земельные участки, транспортные средства, бывшие в собственности менее трех лет, обязаны представить в налоговую инспекцию декларацию о полученных доходах. Срок представления – не позднее 30 апреля.

Пользователи Единого портала государственных и муниципальных услуг (ЕПГУ) теперь могут получить доступ к сервису ФНС России "Личный кабинет налогоплательщика для физических лиц" без посещения инспекции.

До настоящего времени подключиться к сервису можно было с помощью логина и пароля, полученного в любой инспекции, а также с помощью усиленной квалифицированной электронной подписи/универсальной электронной карты.

С 9 июля 2015 года физическое лицо, зарегистрированное на ЕПГУ, может авторизоваться в сервисе "Личный кабинет налогоплательщика для физических лиц" без посещения налоговой инспекции при условии, что он ранее обращался лично для идентификации в один из уполномоченных центров регистрации Единой системы идентификации и аутентификации (ЕСИА), отделение ФГУП "Почта России", МФЦ России, центр обслуживания клиентов ОАО "Ростелеком", другие уполномоченные организации.

Пользователи ЕПГУ, получившие реквизиты доступа (код подтверждения личности) к ЕСИА заказным письмом по почте, не смогут подключиться к "личному кабинету" на сайте ФНС России с помощью учетной записи ЕСИА. Для них доступны два вышеуказанных способа. Такое ограничение связано с тем, что в сервисе "Личный кабинет налогоплательщика для физических лиц" в отличие от ЕПГУ содержатся сведения, отнесенные к налоговой тайне в соответствии со 102 статьей Налогового кодекса Российской Федерации: сведения об объектах налогообложения, текущих начислениях по налогам, сведения о доходах и др.

Пользователи ЕПГУ, уже имеющие доступ к "личному кабинету" на сайте ФНС России, наряду с входом по логину и паролю также смогут также войти в "личный кабинет", используя свою учетную запись пользователя в ЕСИА.

Сервис "Личный кабинет налогоплательщика для физических лиц" позволяет пользователю дистанционно:

- получать актуальную информацию об объектах имущества и транспортных средствах, о суммах начисленных и уплаченных налоговых платежей, о наличии переплат, о задолженности по налогам перед бюджетом;
- контролировать состояние расчетов с бюджетом;
- получать и распечатывать налоговые уведомления и квитанции на уплату налоговых платежей;
- оплачивать налоговую задолженность и налоговые платежи (до наступления срока уплаты);
- заполнять в режиме онлайн декларацию по налогу на доходы физических лиц по форме N 3-НДФЛ, направлять декларацию по форме N 3-НДФЛ в налоговый орган;
- отслеживать статус камеральной проверки налоговых деклараций по форме N 3-НДФЛ;
- обращаться в налоговые органы без личного визита.

Физические лица могут бесплатно получить усиленную неквалифицированную электронную подпись для направления через "личный кабинет" декларации по налогу на доходы физических лиц по форме 3-НДФЛ с приложениями и другие документы.

Отдел работы с налогоплательщиками Межрайонной ИФНС России № 5 по РС (Я)

РАСПОРЯЖЕНИЕ
Об утверждении внутриулусных маршрутов пассажирского общественного транспорта на территории Намского улуса

В целях исполнения пункта 6 ч. 1 статьи 15 Федерального закона от 06.10.2003 N 131-ФЗ (ред. от 03.07.2016) «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», для организации внутриулусной перевозки пассажиров и багажа общественным автомобильным транспортом, согласно акта о замере протяженности маршрута и расстояний между населенными пунктами Намского улуса от 06.02.2017 г. № б/н, распоряжаюсь:

Утвердить внутриулусные маршруты пассажирского общественного транспорта на территорий Намского улуса, согласно приложению к настоящему распоряжению.

Организациям и предприятиям, занимающимся перевозкой пассажиров и багажа общественным автомобильным транспортом, руководствоваться настоящим распоряжением.

Опубликовать настоящее распоряжение на официальном сайте МО «Намский улус».

Контроль исполнения данного распоряжения возложить на заместителя Главы по строительству и ЖКХ МО «Намский улус» Матвеева С.С.

Глава улуса А. Атласов

Об утверждении тарифов на перевозку пассажиров и багажа на общественном транспорте по внутриулусным маршрутам на территории Намского улуса на 2017 год

На основании Закона Республики Саха (Якутия) от 15.06.2005 года № 246-З № 499-III «О наделении органов местного самоуправления муниципальных районов и городских округов Республики Саха (Якутия) отдельными государственными полномочиями по государственному регулированию цен (тарифов)», Федерального закона от 06.10.2003 года № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации, руководствуясь распоряжением Министерства транспорта Российской Федерации от 18.04.2013 № НА-37-р «О введении в действие методических рекомендаций по расчету экономически обоснованной стоимости перевозки пассажиров и багажа в городском и пригородном сообщении автомобильным и городским наземным электрическим транспортом общего пользования», распоряжением Правительства Республики Саха (Якутия) от 11.08.2008 № 857-р «Об утверждении методических рекомендаций о порядке формирования тарифов на перевозку пассажиров и багажа общественным автомобильным транспортом», распоряжаюсь:

Утвердить тарифы на перевозку пассажиров и багажа на общественном транспорте по внутриулусным маршрутам, согласно приложению к настоящему распоряжению.

Опубликовать настоящее распоряжение в средствах массовой информации и на официальном сайте МО «Намский улус».

Настоящее распоряжение вступает в силу с момента его подписания.

Контроль за исполнением настоящего распоряжения возложить на заместителя Главы по экономике и финансам Обутову М.В.

Глава А. Атласов

ТАРИФ
на перевозку пассажиров и багажа на общественном транспорте по внутриулусным маршрутам на территории Намского улуса на 2017 год

№	наименование маршрутов	тариф, рб
1	Намцы - СХТ	20
2	Намцы - СХХ	20
3	Намцы - Аппаны	25
4	Намцы – Кысыл Деревня	30
5	Намцы – Бютяй Юрдэ	45
6	Намцы - Тумул	60
7	Намцы - Столбы	75
8	Намцы - Маймага	85
9	Намцы - Сахатранснефтегаз	20
10	Намцы - НПК	20
11	Намцы - Даадар	20
12	Намцы – Крест Кытыл	25
13	Намцы - Никольцы	45
14	Намцы - Партизан	50
15	Намцы – Кысыл Сыр	60
16	Намцы - Ымыяхтах	90
17	Намцы - Булус	180
18	Намцы - Фрунзе	180
19	Намцы - Харыялах	240
20	Намцы - Сыгыннах	300
21	Намцы - Хатас	120

Внутриулусные маршруты пассажирского общественного транспорта по территории Намского улуса

№	Наименование маршрута	Схема движения по маршруту	Количество рейсов		
			в будние дни	в выходные дни	
				суббота	воскр.
1	Намцы-Ымыяхтах-Намцы	Автовокзал -Сахатранснефтегаз - НПК -Крест Кытыл - Никольцы-Партизан - Кысыл Сыр - Ымыяхтах - Кысыл Сыр - Партизан - Никольцы - Крест Кытыл - НПК - Сахатранснефтегаз - Автовокзал	3	1	1
2	Намцы-Маймага-Намцы	Автовокзал - СХТ - СХХ - Аппаны - Кысыл Деревня - Бютяй Юрдя - Тумул - Столбы - Маймага - Столбы - Тумул - Бютяй Юрдя - Кысыл Деревня - Аппаны - СХХ - СХТ - Автовокзал	2	2	2
3	Намцы-Столбы-Намцы	Автовокзал - СХТ - СХХ - Аппаны - Кысыл Деревня - Бютяй Юрдя - Тумул - Столбы - Тумул - Бютяй Юрдя - Кысыл Деревня - Аппаны - СХХ - СХТ - Автовокзал	3	2	3
4	Намцы-Сыгыннах-Намцы	Автовокзал - Фрунзе - Харыялах - Сыгыннах - Автовокзал	3 раза в неделю по 2 рейса (понедельник, среда, пятница)	нет	нет
5	Намцы-Харыялах-Намцы	Автовокзал - Фрунзе - Харыялах - Автовокзал	2 раза в неделю по 2 рейса (вторник, четверг)	нет	нет
6	Намцы-Булус-Намцы	Автовокзал - Булус - Автовокзал	2 раза в неделю по 2 рейса (понедельник, пятница)	нет	нет
7	Намцы-Хатас-Намцы	Автовокзал - Хатас -Автовокзал	2 раза в неделю по 2 рейса (понедельник, пятница)	нет	нет

РЕШЕНИЕ
от 22 февраля 2017 г. №2-5
О внесении изменений в решение улусного собрания депутатов МО «Намский улус» от 07 июня 2005 г. № 27-6 «О введении в действие на территории муниципального образования «Намский улус» системы налогообложения в виде единого налога на вмененный доход для отдельных видов деятельности»

На основании Федерального закона от 06.10.2003 № 131 «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», Федерального закона от 03.07.2016г. №248-ФЗ «О внесении изменений в часть вторую Налогового кодекса Российской Федерации», руководствуясь изменениями в подпункте 1 пункта 2 статьи 346.26 главы 26.3 Налогового кодекса Российской Федерации, приказом Росстандарта от 31.01.2014 г. № 14-ст «О принятии и введении в действие Общероссийского классификатора видов экономической деятельности (ОКВЭД 2) ОК 029-2014 (КДЕС ред.2) и Общероссийского классификатора продукции по видам экономической деятельности (ОКПД 2) ОК 034-2014 (КПЕС 2008)», распоряжением Правительства Российской Федерации от 24 ноября 2016 г. N 2496-р, Уставом муниципального образования «Намский улус», протоколом заседания Координационного Совета по предпринимательству при Главе муниципального образования «Намский улус» от 13.01.2017 г. № 01/01-17, Улусный Совет депутатов МО «Намский улус» РЕШИЛ:

1. Внести следующие изменения в решение улусного собрания депутатов МО «Намский улус» от 07 июня 2005 г. № 27-6 «О введении в действие на территории муниципального образования «Намский улус» системы налогообложения в виде единого налога на вмененный доход для отдельных видов деятельности»:

1) пункт 2 изложить в следующей редакции:

«2. Установить виды предпринимательской деятельности, в отношении бытовых услуг, в которых вводится единый налог на вмененный доход на территории МО «Намский улус»:

коды видов деятельности в соответствии с Общероссийским классификатором видов экономической деятельности, относящихся к бытовым услугам, по перечню согласно приложению №1;

коды услуг в соответствии с Общероссийским классификатором продукции по видам экономической деятельности, относящихся к бытовым услугам, по перечню согласно приложению №2».

2. Применить действующие значения корректирующего коэффициента К2, учитывающего особенности ведения предпринимательской деятельности, в отношении бытовых услуг, на новые коды видов деятельности в соответствии с Общероссийским классификатором видов экономической деятельности и коды услуг в соответствии с Общероссийским классификатором продукции по видам экономической деятельности согласно приложению № 3.

3. Пункт 4 исключить.

4. Настоящее Решение подлежит официальному опубликованию и распространяет свое действие на правоотношения, возникшее с 01 января 2017 г.

5. Контроль за исполнением настоящего Решения возложить на постоянную комиссию по бюджету и налогам (председатель А.А.Федоров).

Председатель Улусного Совета И.Р. Попов
Глава улуса А.П. Атласов

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ НАМ УЛУУҺУН ОЛОХТООХТОРО!

® «Төрүт уу» тэрилтэ «Олоҥхо» атыы дьиэтигэр, үлэ күнүгэр 9.00. чаастан 19.00. чааска диэри, баскыһыанньаҕа 10.00. чаастан 18.00. чааска диэри үлэлиир.

Дьиэҕэ тиэрдэн биэрии диспетчерэ 10.00. чаастан 18.30. чааска диэри үлэлиир.

Билсэр телефоннар: ***8-924-873-73-11, 8-914-300-11-70.*** Баскыһыанньаҕа дьиэҕэ тиэрдии оҥоһуллубат.

Аппааныга Л. Левин уул. 3 №-гэр атыыланар (урукку кулууп кинобудката). Үлэ күнүгэр 9.00 чаастан 18.00 чааска диэри. Баскыһыанньаҕа үлэлээбэт.

УВАЖАЕМЫЕ ЖИТЕЛИ И ГОСТИ с. НАМЦЫ!

® Специалисты восточной медицины поздравляют Вас с весной и приглашаем с 13 марта по 15 марта 2017 г. Вас на наши услуги восточной медицины. Тестирования организма, диагностика и консультации по здоровью, массаж гуа ша, массаж головы и воротниковой части и многое другое.

Приходите по адресу: с. Намцы, ул. Б. Файзулина, 6.

Телефоны: 89247651323, 89679129873, 89679117793, 89644239722

15 марта с 10 ч. 30 мин. в доме ветеранов (балаган) Ленского наслега проводится ежегодное общее собрание членов Намской местной организации Всероссийского общества слепых. Рассматриваемые вопросы:

1. Отчет работы бюро местной организации ВОС и контрольно-ревизионной комиссии за период с марта 2016 года по февраль 2017 г.

2. Утверждение плана работы на 2017 г.

3. Обсуждение проекта устава Якутской республиканской организации Всероссийского общества слепых.

Просим членов общества и не состоящих на учете инвалидов по зрению и их законных представителей принять активное участие в работе собрания.

® **Такси «Айан» предлагает свои услуги** по селу и Намскому улусу. Возможность предварительного заказа. Услугу грузовых авто.

Тел. 8964-422-41-43, 8924-876-47-20, 8984-119-43-42

® **Продается** земельный участок в с. Намцы (15 сот.) по ул. Жиркова, 17 (свет, газ рядом). Участок ровный, сухой. Цена — 400 т.р.

Тел. 89644239716

® **Продаю** частный дом в с. Модутцы 97м2 с надворными постройками: баня, гараж 6х7, хотон, огород.

Тел. 89243660681, 89241649096

® **Теплицы** под поликарбонат, цена за комплект — 15500 руб.

Тел. 89243670207

® **Срочно продаем** участок Көччү 2, сухой, собственность, цена — 250 т.р. Возможен торг.

Тел. 89248708417, 89143012135 (можно ватсап)

® **Грузовые перевозки.**

Тел. 89644258617, 89841160270

КЭРИЭСТЭБИЛ

Күн күбэй ийэбит, эбэбит Шапошникова Елизавета Яковлевна бу дьыл кулун тутар 10 күнүгэр күн сириттэн барбыта 40 хонуга туолар.

Ийэм кулун тутар 14 күнүгэр 1950 с. 2 Хомустаах нэһилиэгэр иккис оҕонон күн сирин көрбүтэ. 7 сааһыгар тулаайах хаалан, эдьиийдэригэр иитиллэн улааталлар. Оскуоланы бүтэрэн, 2 №-дээх Намнааҕы профтехучилищеҕа киирэн «Мастер хлебопекарной и кондитерской промышленности IV разряда» идэни бүтэрэр.

1971 сылтан Намнааҕы почтаҕа почтальонунан, телеграфисканан пенсияҕа тахсыар диэри үлэлээбитэ.

1975 с. ыам ыйын 30 күнүгэр аҕабынаан Шапошников Иннокентий Иннокентьевичтыын холбоһон түөрт оҕо ийэтэ, 7 оҕо амарах эбэтэ буолан эйэ-дэмнээхтик олорбуттара.

Ийэм олус сымнаҕас, элэккэй майгылааҕа. Биһиги туспутугар кыһанан, бүөбэйдээн, үлэлээн-хамсаан, сүүрэн-көтөн олорбутун сыаналыыбын, өйдүүбүн.

Барахсаным наһаа да өр ыалдьан, эрэйи көрөн бу күн сириттэн бараахтаата. Ыарыылыыр бириэмэбэр күүс-көмө, өйөбүл буолбут быраастыгар, улуустааҕы киин балыыһа терапия отделениетын терапевт быраахыгар Соргоева Алена Витальевнаҕа улахан, мунура суох махталбын тиэрдэбин. Кини эйэҕэс майгыта, тулуура, кыһамныылаах үлэтэ ыалдьа сытар ийэбэр олоҕун уһаппыта, күүс-көмө буолбута. Үрүҥ халааттаах аанньалбыт Алена Витальевнаҕа дьоллоох олоҕу, үлэҕитигэр өссө үрдүк ситиһиилэри, кытаанах доруобуйаны баҕарабын.

Ыарахан кэмнэрбитигэр сүбэ-ама буолбут, тиһэх суолугар атаарсыбыт аймахтарбытыгар: Михаил, Александра Шапошниковтарга, Надежда, Туяра Павловаларга, Вера Канинаҕа, Анастасия Софроноваҕа, дьүөгэлэрбэр: Ш. Оляҕа, А. Сахаянаҕа, Р. Светаҕа, С. Наташаҕа, Е. Мираҕа, В. Наташаҕа, К. Василинаҕа, К. Мусяҕа, С. Катяҕа, К. Туяраҕа, А. Маринаҕа, К. Викаҕа, И. Аленаҕа, О. Наташаҕа, В. Джулияҕа, биргэ үлэлиир коллегаларбар, «Чуораанчык» оҕо саадын коллективыгар, кэргэним аймахтарыгар Быкановтарга, Захаровтарга, Семеновтарга барҕа махталбын тиэрдэбин, доруобай, чэгиэн буолуҥ!

Кыыһа Евдокия Шапошникова

Бырааттарбытыгар Протопопов Николай Петровичка, кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, Протопопов Никита Петровичка, кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, Протопопов Иван Петровичка, кэргэнигэр, оҕолоругар, Протопопов Роман Петрович кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр тапталлаах эдьиийдэрэ

ОХЛОПКОВА
Аграфена Васильевна

уһун, ыарахан ыарыыттан бу күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Никитиннэр, Соркомовтар, Габышевтар

Биргэ үөрэммит дьүөгэбит, табаарыспыт

ОХЛОПКОВА
Аграфена Васильевна

уһун, ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн бары аймахтарыгар, сиэн бырааттарын дьиэ кэргэттэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аҥыыгытын тэҥнэ үллэстэбит.

2 Хомустаах оскуолатын 1971 с. выпуһа, кылаас салайааччыта Слепцова З.М.

Үлэ ветерана, ферма старшай ыанньыксыта, коммунистическай партия чилиэнэ, нэһилиэк депутата, 2 Хомустаах нэһилиэгин олохтоохо

ОХЛОПКОВА
Аграфена Васильевна

ыалдьан олохтон туораабытынан оҕолоругар, чугас аймахтарыгар «Хомустаах 2-с нэһилиэгэ» муниципальнай тэриллии дьаһалтатын, нэһилиэк депутаттарын уонна ветераннарын сэбиэттэрин аатыттан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Өр сылларга биргэ үлэлээбит убаастыыр коллегабыт

ОХЛОПКОВА
Аграфена Васильевна

ыарахан ыарыыттан биһиги кэккэбититтэн туораабытынан аймахтарыгар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

«Хомус» оҕо саадын коллектива

Убаастыыр чугас доҕотторбутугар Тихон Ильич, Мария Васильевна Карамзиннарга, аймахтарыгар таптыыр балтылара, Уус Алдан улууһун Кэптэни сэл. олохтоохо

КАРАМЗИНА
Людмила Ильинична

уһун, ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитигэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Елизавета, Гаврил Спиридоновтар

Кылаабынай редактор э.т.
Л.А. НОГОВИЦЫНА

ОТДЕЛЛАР:
редакторы солбуйааччы — ***41332,***
хаһыаты таҥыы — ***41332,***
бухгалтерия — ***41141,***
факс — ***41141.***

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Эҥсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральнай сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — ***ПИ №ТУ14-0216.***

Сурукка аккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйыҥ. Редакцияҕа киирбит суруктар төннөрүллүбэттэр. ***Автор этэрэ хаһыат санаатыныын мэлдьи биир буолбат.***

«ЭҐСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Ст. Платонова уул., 1, 2 корп. E-mail: Namtsy41141@mail.ru

«Эҥсиэли» хаһыат
РИС талылынна, таҥылынна
уонна бэчээттиир сыаҕар бэчээттэннэ.
Аадырыһа:
Нам сэл. Ст. Платонова уул., 1, 2 корп
Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лиис
Көҥүл сыананан атыыланар
Индексэ — Р0005. Тираһа — 1418
Бэчээккэ илии баттаныытын графига — 12:00 ч. 09.03.2017 с.
Бэчээккэ илии баттанна —11:20 ч. 09.03.2017 с.